

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 32.

Tisdagen den 20 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 30, i anledning af Riksdagens år 1885 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1883;

N:o 31, angående försäljning af förra hospitalssysslomansgården i Linköping;

N:o 32, angående afsöndring af jord från Kungsörs kungsladugård i Vestmanlands län;

N:o 33, angående afsöndring af jord från militiebostället Refvinge i Malmöhus län till vapenöfningsplats för Södra skånska infanteriregementet m. m.; och

N:o 34, angående inlösen af den Geschwornern Mathias Griesbachs rättssinnehafvare tillkommande årliga ersättning från statsverket för donerad kronotiondespanmål.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 56.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets den 14 och 17 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Första Kammarrens Prot. 1886. N:o 32.

*Förhöjning af
anslaget till
farsoters och
smittosamma
sjukdomars
botande.*

24 punkten.

Herr Almén: Jag beder att få lemna ett par upplysningar i denna punkt, innan frågan företages till afgörande.

Orsaken hvarföre anslaget numera icke räcker till, är den, att anslagen under denna titel äro gamla och oförändrade, under det att utgifterna under samma hufvudtitel icke minskats, men väl ökats, äfven om någon ringa besparing kunnat i enstaka fall göras. Så t. ex. har Karlskrona stad förr haft fria medikament för sina fattiga sjuka, uppgående slutligen till omkring 4,000 kronor årligen, hvilket dock helt nyligen upphört. Af detta anslag betalades sedan äldre tider fria läkemedel åt fattiga sjuka, men nu ega endast halffattiga sjuka, d. v. s. sådana sjuka, som äro mycket behöfvande, men ej tillhöra den egentliga fattigvården, rättighet att på statens bekostnad få fria läkemedel. Enligt min åsigt borde detta förhållande upphöra; föreskriften härom tillkom på en tid, då fattigvården icke var väl ordnad; nu tillhör det hvarje kommun att sörja för sina fattiga och således äfven förse dem med läkemedel, som *verkligen* behöfvas, vare sig sjukdomen är smittosam eller icke, på sätt numera eger rum i städerna. Hvad som emellertid varit mest betungande för denna titel, äro de resor, som måste göras i och för smittosamma sjukdomars bekämpande. I detta fall kan anslaget icke tagas bort; men enligt min tanke borde rättigheten att härvid anlita läkare, åtminstone af förmöget folk, inskränkas, ty annars fruktar jag, att hvarken 100,000 eller 200,000 kronor komma att räcka till härför. Dessa resor kunna på åtskilliga orter gå till ganska betydande belopp. Det finnes t. ex. läkare, för hvilkas embetsresor staten får betala mer än 3,000 kronor om året, under det att inom granndistriktet kostnaderna härför icke gå till 300 kronor om året. Frågar man då, om det är mycket flera sjuka i det förra distriktet, svaras det: nej! Det enda sättet att råda bot häremot, utan att den hjälp mot smittosamma sjukdomars spridning, som läkarne nu lemna, må minskas, vore enligt min tanke om man kunde få kommunerna intresserade i frågans lösning och villiga att i någon mån deltaga i de dermed förenade utgifter, ty då först får man en *verksam* kontroll öfver medlens ändamålsenliga användning.

Endast dessa upplysningar har jag velat lemna.

Öfverläggningen angående förevarande punkt ansågs härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

25 punkten.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Herr Carlsson, Fredrik: I denna punkt är en reservation anmäld och då reservanten icke är här närvarande, anhåller jag att i hans ställe få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del; det är en så enkel sak, som en förhöjning af 300 kronor i den ena vaktmästarens lön, så att den skulle utgöra 900 kronor.

Dessa samlingar, som stå under akademiens vård, äro så beskaffade, att de fordra noggrann tillsyn och ständigt tillväxa. Deras vård måste anföras en pålitlig person, och då bör denna också vara ordentligt aflönad. Den lön, som här begärts, är icke i någon mån öfverdrifven och Statsrådsprotokollet redogör också närmare för detta behof. Då jag icke kan föreställa mig att stora betänkligheter möta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så anhåller jag om afslag på förevarande punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Friherre von Essen, Fredrik: Frågan är verkligen så liten, att jag icke vet, om jag med densamma vågar upptaga Kammarrens tid, och ehuru jag till viss grad delar den siste ärade talarrens åsigt, har jag icke ansett mig böra reservera mig emot Utskottets förslag, då mina kamrater voro af en motsatt åsigt. Jag ansåg mig kunna koncedera till denna åsigt, då man för öfrigt på hufvudtiteln gifvit så grundligt af hvad Kongl. Maj:t begärt.

Det beror nu på Kammarren att afgöra frågan.
Jag tillåter mig icke att göra något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i afseende på förevarande moment föreslagit och sedan derpå, att Kammarren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. c).

Bifölls.

26 punkten.

Bifölls.

27 punkten.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Såsom af handlingarna synes, har Utskottet i 2:dra punkten föreslagit något annat än hvad Kongl. Maj:t begärt. Kongl. Maj:t har äskat ett anslag på ordinarie stat; Utskottet har föreslagit, att det skulle sättas på extra stat, anförande såsom skäl därför, att professoren Nathorst's intendentur endast är personel.

Löneförhöjning för en vaktmästare hos Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Anslag till Naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater m. m.

Anslag till Na-
turhistoriska
riksmuseets
afdelning för
arkegoniater
m. m.
(Forts.)

Då jag för min del trodde, att anslaget var behöfligt, icke blott tillfälligt, utan fortfarande, och jag ej ville öka antalet anslag på extra stat, hvarmed Riksdagen hvarje år besväras, föreslog jag, att anslaget skulle sättas på ordinarie stat; men anser Riksdagen det vara bättre att uppföra detsamma på extra stat, möter visst icke något hinder därför.

Men Utskottet har nedsatt beloppet från 2,000 kronor, som af Kongl. Maj:t begärts, till 1,000 kronor, åberopande såsom skäl därför, att, om utöfver det senare beloppet medel för den nya afdelningen erfordras, dessa syntes böra beredas från riksmuseets botaniska institutions andel i det till materielen vid riksmuseum anvisade anslag.

Jag ber att få anmärka, att föreståndaren för de botaniska samlingarna hufvudsakligen är botanist, och att anslaget har derfor hittills egentligen användts till de botaniska samlingarna.

Nu hafva vi fått en synnerligen framstående vetenskapsman för att ordna och sköta de paleontologiska samlingarne eller afdelningen för arkegoniater och fossila växter, men det är honom omöjligt att kunna göra det utan anslag; och då ett minskande af anslaget till de botaniska samlingarne icke kan anses annat än såsom skadligt, tillåter jag mig att lägga Kammaren på hjertat om icke, hvad Kongl. Maj:t i sin proposition begärt, förtjenar Kammarens beaktande.

Friherre von Essen, Fredrik: I likhet med hvad Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet meddelat, har äfven jag ansett, att detta anslag var mycket nödvändigt för utförandet af de vetenskapliga verk, som blifvit åt professor Nathorst anförtrödda. Anslaget afses, såsom nämndes, egentligen 1,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt för två olika ändamål, nemligen dels till arbetsbiträden m. m., 600 kronor, och dels till diverse utgifter (glasburkar, sprit, pappaskar, växtpapper, kataloger, preparatglas, kemikalier o. s. v.) 400 kronor.

Arbetsbiträde vid ordnandet, rengörandet och uppsättandet af dessa samlingar lärer vara alldeles oundgängligen nödvändigt; och den person, som leder och har öfverinseendet öfver det hela, kan icke ensam utföra alla dessa arbeten. Det är stora, tunga och smutsiga pjeser, hvarom här är fråga, hvadan arbetsbiträden äro oundgängligen nödvändiga.

Hvarför anslaget blef afslaget i Stats-Utskottet, tror jag hufvudsakligen berodde derpå, att det är 93 punkter på denna hufvudtitel och alla af trängande beskaffenhet; men då man icke kunde tillstyrka alla, — ty nog skulle man väl ändå pruta på några, — har man ansett sig böra göra det vid denna punkt.

Jag tillåter mig dock att reservera mig emot Utskottets förslag och anhåller, att Kammaren måtte bifalla, hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag har mycket litet att tillägga, till hvad de föregående talarne yttrat; men då jag fått

emottaga några uppgifter från intendenterna angående de verkliga kostnaderna för vidmakthållandet af dessa samlingar, anser jag mig böra meddela innehållet af dessa uppgifter.

I den botaniska afdelningen var den årliga bristen i anslaget till arbetsbiträde vid samlingarna, år 1883 601 kronor, 1884 569 kronor och 1885 480 kronor.

Nu har Stats-Utskottet anvisat, att anslaget till arbetsbiträde å Professoren Nathorsts afdelning skulle kunna erhålla hjälp från den botaniska afdelningen; men då denna, sådan den är ordnad, redan har en brist af 400 till 600 kronor om året, så är det klart, att denna resurs alldeles icke finnes.

Jag förenar mig med de öfrige talarne och hoppas, att Kamraren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå, att Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning skulle bifallas med den ändring, att den begärda anslagsförhöjningen anvisades på extra stat för år 1887; och förklarades den senare propositionen vara öfvervägande ja besvarad.

28—31 punkterna.

Biföllos.

32 punkten.

Herr Almén: Ehuru Stats-Utskottet välvilligt tillstyrkt en ganska stor förhöjning uti ifrågakvarande anslag, vill jag likväl lemna några upplysningar angående behovet af denna förhöjning.

Den förhöjning i afgifterna för patienterna, som helt nyligen blifvit bestämd, är visserligen ringa, med endast 5 öre för tredje, 10 öre för andra och 25 öre för första klassens patienter, allt för dag, men bör dock inom kort medföra en årlig förhöjning i inkomsterna af 50,000 kronor. De under senaste åren vidtagna förändringar i sättet för uppköp af provianten vid hospitalen komma antagligen att medföra en verklig årlig besparing af 60,000 till 70,000 kronor. Ehuru således genom dessa betydliga årliga besparingar och ofvan nämnda förhöjningar af patienternas afgifter ställningen väsentligt förbättras, är den föreslagna förhöjningen i anslaget ändå nödig. Sedan utgifterna uppgått till 600,000 kronor från denna titel, har nemligen antalet af sjukplatser ökats vid Upsala hospital med 140 platser, och då Kristinehamns hospital med omkring 240 sjukplatser inom få år kan öppnas för sjuka, så kommer naturligen denna betydliga förökning af de å hospitalen intagna sjuka att medföra en deremot svarande förökning i utgifterna, hvaraf åter med nödvändighet följer, att man i allt fall behöfver denna förhöjning i förslagsanslaget, om inkomster och utgifter någorlunda skola motsvara hvarandra.

Jag har endast velat meddela dessa upplysningar.

Anslag till Naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater m. m.
(Forts.)

Förhöjning af anslaget till hospitals underhåll.

Öfverläggningen angående förevarande punkt förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölles.

33—49 punkterna.

Biföllos.

50 och 51 punkterna.

Lades till handlingarna.

52—54 punkterna.

Biföllos.

55 punkten.

Lades till handlingarna.

56 punkten.

Anslag till en medicinskt-pediatrisk klinik i Stockholm.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Undervisningen i barnsjukdomar har hitintills företrädesvis egt rum å det stora barnhuset. Detta har, såsom Kammaren har sig bekant, länge varit beläget långt nere på Drottninggatan. Denna lokal har dock funnits i många afseenden ganska olämplig, och direktionen för stora barnhuset har också sålt densamma och skaffat sig en ny, synnerligen lämplig lokal — lämplig med afseende på barnhusets egentliga ändamål. Deremot har den skedda förändringen fört med sig ganska stora svårigheter med afseende å medicine kandidaters undervisning i barnsjukdomar. Först och främst är sjukligheten bland barnen lyckligtvis så minskad, att det finnes ett mycket litet sjukmaterial för kandidaterna att behandla.

För det andra har förhållandet förut varit sådant, att en poliklinik varit förenad med barnsjukhuset.

En sådan är äfven anordnad i den nya lokalen, men denna är så aflägsen belägen, att mycket få föräldrar vända sig till densamma.

Vill man nu, att denna viktiga gren af den medicinska vetenskapen icke skall ligga nere, måste andra utvägar sökas, på det att kandidaterna måtte få den undervisning, som behöfves.

En sådan utväg har nu yppat sig genom det medgifvande, som direktionen för Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn lemnat och som man icke bör skjuta från sig. Det är också orsaken, hvarför Kongl. Maj:t begärt detta anslag. Afslås det, blifva förhållandena redan nu rätt betänkliga. Jag vågar väl icke säga, att, om det bifalles, ändamålet dermed är uppfyllt; men man har åtminstone i väsentlig mån afhjelpat de svårigheter, som uti ifrågavarande afseende uppstått genom stora barnhusets förflyttning.

Herr Schotte: En föregående talare har förut anmärkt, att 8:de hufvudtiteln omfattar 93 punkter, och att därför ett och annat af de behof, som behöfva tillgodoses, blifvit något afknappadt. Till detta slag af behof hörer utan tvifvel det nu ifrågavarande. Otvifvelaktigt afser detta förslag att afhjelpa ett mycket viktigt behof, och jag får därför för min del yrka, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag samt afslå Utskottets framställning.

Anslag till en medicinskt pediatrik klinik i Stockholm.
(Forts.)

Det har anmärkts, att stora barnhuset skulle vara tillräckligt att lemna tillfälle till den klinik, som behöfves; men Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har nyss erinrat, att det är så lyckligt, att barnen å det nya barnhuset i allmänhet äro så friska, att den unge läkaren der icke får tillfälle till den praktik, som erfordras. Deremot måste sådant tillfälle erbjudas på ett sjukhus, der en stor mängd barn emottagas till vård.

Man har väl erinrat, att detta sjukhus är en välgörenhetsinrättning och att man därför ej borde blanda sig deri, utan låta den ostörd få hafva sin verksamhet; men jag kan för min del icke tro, att de barn, som der äro intagna, komma att lida något deraf, att åtskilliga unga läkare der äro närvarande för att studera barnens sjukdomar; och då styrelsen för vårdanstalten tillmötesgått den önskan, som i sådant afseende blifvit framställd, samt läkarne af egna medel ersatt den amanuens, som derstädes biträdt, och sålunda visat sig i allo intressera sig för en dylik klinik, så anser jag detta icke vara något skäl för afslag.

För min del yrkar jag afslag på Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen, Fredrik: Det torde måhända icke behöfva tilläggas mycket, för att Första Kammaren benäget skall bifalla Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende; men jag anhaller likväl att få uppehålla mig något vid denna fråga, enär det förefaller mig vara viktigt, att det blir bekant för alla dem, som intressera sig för denna inrättning, att äfven Riksdagen hyser något intresse för densamma, äfven såsom sådan.

Utskottet har sagt, att det hyser tvekan om lämpligheten af att en enskild välgörenhetsinrättning tages i anspråk för en statens institution. Det är en ömhet från statens sida, som, om jag så må säga, förefaller mig, minst sagdt, obefogad och olämplig. Jag tror för min del icke att barnen fara illa genom att underkastas den förevisning, som fordras för att undervisningen skall kunna ega rum. Samma sak inträffar på det allmänna barnhuset, men undervisningen kan icke der med stor fördel bedrifvas, enär flertalet af barnen derstädes äro friska; här deremot äro alla sjuka.

Jag skall bedja få lemna några upplysningar med afseende på detta sjukhus och dess för landet gagnande verksamhet. Stockholms stad utgifver till detsamma en ersättning af 5,000 kronor om året. För öfrigt grundar sjukhuset sig på personliga afgifter af delegare eller ledamöter, som äro villiga att lemna bidrag, samt i öfrigt på donationer. Men resultatet af denna verksamhet

Anslag till en
medicinskt
pediatrisk
klinik i
Stockholm.
(Forts.)

är ganska betydlig. Icke mindre än 70 å 80 fattiga sjuka barn bruka der på en gång vårdas, och dessutom finnes der en poliklinik, som är i hög grad omfattande. 2,500 barn hafva der erhållit sjukvård, och icke mindre än 10,000 sjukbesök af sjuka och fattiga barn hafva der egt rum, oberäknadt de barn, som ständigt ligga der. Detta är en gagnande verksamhet icke allenast för Stockholms stad utan för hela landet. Man skulle kunna säga, att det rent af vore ett statsändamål att lemna bidrag till denna anstalt; men sådant har dock icke satts i fråga, utan Karolinska institutet har blott sökt träffa aftal om, att tillfälle till undervisning måtte lemnas på detta sjukhus; och detta torde väl vara ett statsändamål af vigtig art.

Vårdanstaltens belägenhet på Kungsholmen gör den för detta ändamål så mycket tjenligare, som det eljest blefve för kandidaterna stor tidsutdrägt att förflytta sig till det så långt bort, på andra sidan observatoriet, belägna barnhuset.

Alla skäl tala således för denna förmånliga uppgörelse — förmånlig för alla utom egentligen för anstalten sjelf, hvilken måhända dervid gör någon uppoffring och som nu begär 1,800 kronor till utgifter för en amanuens och en sjuksköterska. Anslaget är litet och för Riksdagen betyder det, snart sagdt, intet; men för dem det gäller betyder det mycket.

Derför, och då Riksdagen i någon mån gerna må understödja detta för hela landet och den medicinska undervisningen så gagnande institut, anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre De Geer af Finspång: Jag begärde ordet egentligen med anledning af Herr Chefens för Ecklesiastikdepartementet yttrande och för att med åberopande af de af honom anförda skäl yrka afslag på Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Sedan de två sista talarne efter honom haft ordet, har derigenom anledningen för mig att yttra mig egentligen förfallit. Jag åberopar alla de af dem anförda skäl för Kongl. Maj:ts proposition och vill endast med ett par ord upptaga de af Utskottet mot Kongl. Maj:ts proposition anförda skäl.

Det första skälet är, "att Utskottet hyser tvekan om lämpligheten af att en enskild välgörenhetsinrättning, på sätt här är i fråga, tages i anspråk af en statens institution för vetenskapliga rön". Härvid ber jag att få anmärka, att det icke är fråga om vetenskapliga rön; det är tvärtom en klinisk undervisning om vetenskapens redan vunna resultat, som här är afsedd att meddelas lärjungarne. Hvad angår lämpligheten af att en enskild välgörenhetsinrättning härvid tages i anspråk, vill det synas mig, som om snarare deri kunde ligga ett alldeles motsatt skäl. Man kunde tänka sig, att vid en allmän sjukvårdsinrättning allt för mycket afseende fästes vid läkareundervisningens intressen, så att patienterna deraf kunde hafva obehag. Vid en enskild välgörenhetsinrättning deremot torde man kunna vara förvissad om, att styrelsen i första rummet tillgodoser de sjukas intressen. Huru-

vida i detta fall något obehag för de sjuke komme att vållas, kan jag icke bestämdt säga, men tror icke att det kan blifva så stort; man får alltid besinna fördelen för en inrättning sådan som den ifrågavarande af att få den utmärkta och kostnadsfria läkarevård, som genom professorerne vid Karolinska institutet lemnas. Utom därför att ett större antal sjuka barn på detta sätt finge visas i kliniken, vore detta tillfälle särskildt fördelaktigt, emedan på det stora barnhuset i allmänhet icke finnes annat än späda barn, men här finnas äfven något äldre.

Anslag till en medicinskt pediatrik klinik i Stockholm.
(Forts.)

Utskottets andra skäl är, "att det synes olämpligt, att Riksdagen beviljar anslag för ändamålet, då Kongl. Maj:t säkerligen ej lärer sakna nödiga medel, om saken anses vara af den vigt, att densamma, utan afseende på nyss antydda betänklighet, i vetenskapens intresse finnes oundgängligen böra främjas".

Detta är ett skäl, som jag icke tilltror mig kunna bedöma, men enligt all sannolikhet har Kongl. Maj:t framlagt proposition om och begärt anslag till sådana behof, som Kongl. Maj:t icke sjelf funnit sig kunna afhjelpa, och så många framställningar hafva redan afslagits, att jag befarar, att Kongl. Maj:t icke kommer att förfoga öfver tillräckliga medel att utan Riksdagens medverkan kunna tillgodose många sådana behof. Jag får därför yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Casparsson: Det förhåller sig med Stats-Utskottet och anslagen under de särskilda hufvudtitlarne ungefär som vi läsa i den gammaltestamentliga berättelsen om patriarken Jakob, när han förföljdes af sin broder Esau. Han lät nemligen dela sin hjord i två hopar med den beräkning att, om Esau skulle slå den ena, den andra möjligen skulle kunna undkomma. På samma sätt förhåller det sig i dessa frågor. En stor del af anslagen på 4:de, 5:te och 9:de hufvudtiteln hafva blifvit slagna i de gemensamma omröstningarna; på 8:de hufvudtiteln hafva de flesta och vigtigaste anslagen blifvit tillstyrkta. Det var dock alldeles nödvändigt att äfven på denna hufvudtitel utse några offerlam. Man trodde sig i den föreliggande punkten hafva funnit ett sådant, och detta af den orsak, som äfven i betänkandet anföres, att här är fråga om en *enskild* välgörenhetsinrättning, hvilken ansågs icke lämpligen böra tagas i anspråk för meddelande af *offentlig* undervisning. Jag får verkligen säga, att det icke kan vara någon angenäm ställning att vara föremål för klinisk undervisning. Skulle jag blifva sjuk, ber jag Gud bevara mig för att blifva använd såsom undervisningsmaterial. Men äfven andra skäl för afslag finnas, nemligen i styrelsens för anstalten uttalanden. Styrelsen har visserligen medgifvit, att undervisning i anstalten finge meddelas; den började i December 1885 och har fortgått under detta år, men styrelsen har hemställt till lärarekollegiet vid Karolinska institutet, att det måtte "söka å Kungsholmen, helst i vårdanstaltens närhet, upprätta en särskild medicinskt pediatrik poliklinik". Detta medgifvande påminner verkligen om biskop Brasks uttryck: "härtill är jag nödd och tvungen". Styrelsen har icke heller medgifvit att

Anslag till en
medicinskt
pediatrisk
klinik i
Stockholm.
(Forts.)

en dylik undervisning för framtiden må få fortsättas, ty det heter, att "skulle det emellertid lyckas lärarekollegiet att, såsom dess förhoppning vore, utverka tillåtelse af vårdanstaltens styrelse att fortfarande få barnsjukhuset upplåtet för klinisk undervisning, måste åtgärder vidtagas för dessa förhållandens definitiva ordnande". Det är således alls icke en afgjord sak, att styrelsen verkligen fortfarande vill upplåta denna enskilda vårdanstalt för klinisk undervisning. Af dessa skäl har åtminstone en del af Utskottets ledamöter ansett sig böra afstyrka förevarande proposition; hos en annan del åter torde de ekonomiska skälen varit de bestämmande. De ekonomiska skälen äro icke mycket beaktansvärda; 1,800 kronor spela icke någon rol i statsbudgeten, men det första skälet har åtminstone för mig varit viktigare. Skulle emellertid Första Kammaren anse, att denna fråga bör genomgå de gemensamma omröstningarnas skärseld, vill jag icke på något sätt lägga hinder för ett sådant försök; jag har blott med dessa få ord velat angifva skälen, hvarför Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Almén: Den pediatrika klinik, som här är i fråga, har varit i gång redan många år och derunder tillvunnit sig de unga blifvande läkarnes synnerliga förtroende. De hafva funnit, att hvad de der inhemta är för deras framtid såsom läkare väl behöfligt, och att det icke är detsamma att behandla äldre personer och barn eller ungdom, samt att det verkligen behöfves ett ställe, der de kunna få inhemta härför nödiga kunskaper. Denna klinik är i sanning väl behöflig, och har det varit så förr, är detta i ännu högre grad fallet nu, sedan det stora barnhuset blifvit flyttadt till en utkant af staden, der det till följd af det stora afståndet blifver för de studerande svårt att begagna sig af undervisningen; endast på Kungsholmen finnes för en dylik klinisk inrättning egentligen lämplig plats. Då nu behofvet är känt, och icke något annat ställe finnes, der dylik undervisning nu kan lemnas och som så väl behöfves, innan läkaren kommer ut på egen hand, då vidare anslaget i fråga reducerar sig till 1,800 kronor, då det slutligen är afsedt att sättas på extra stat, hvarigenom Riksdagen har tillfälle att återtaga detsamma, vare sig man begär förhöjning, eller deraf på annat sätt vållas svårigheter; så synes mig, att man icke bör hafva betänkligheter att bevilja detsamma. Utskottet har också sagt, att dess tvekan härrör deraf, huruvida staten bör på det föreslagna sättet taga en enskild välgörenhetsinrättning i anspråk för vetenskapliga rön. Men här är icke fråga om vetenskapliga rön. Man afser endast att meddela undervisning åt de medicine studerande under kunnige och pröfvade lärares ledning.

Liksom den förre talaren ber jag Gud bevara mig från kliniker i så måtto, att det aldrig för någon kan vara angenämt att blifva sjuk; men skulle det så illa hända, tackade jag Gud, om jag då blefve skött med de läkarekrafter och med den omsorg, som komma till utöfning på ett sjukhus, der klinisk undervisning lem-

nas. De unga läkarne göra sitt bästa, för att undersökningen skall blifva så fullständig och ofelbar som möjligt, och läraren, som väl vet, att han vid ett misstag blir utsatt för kritik och anmärkningar af den honom omgifvande unga skaran, gör äfven sitt bästa vid uppställande af diagnosen och den derpå grundade behandlingens anordning. Alla sjuka kunna verkligen önska sig att blifva behandlade med lika omsorg, som lemnas dem, hvilka äro föremål för klinisk undervisning. — Men detta har föga med anslaget att göra. Mig synes att, med afseende på det ringa beloppet samt det viktiga ändamålet och den omständigheten, att anslaget endast begäras på extra stat och därför utan svårighet, om så erfordras, kan återtagas, den förevarande Kongl. propositionen bör bifallas.

*Anslag till en medicinskt
pediatrisk
klinik i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr Widén: Utskottet har icke velat uttala något klander mot den anordning, som här redan vidtagits, att nemligen en medicinsk klinik utöfvas vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, då tillfälle till en sådan numera icke lämpligen kunnat erhållas vid det allmänna barnhuset. Men Utskottet har dock, såsom nämnt är, hyst tvekan om lämpligheten deraf, att en enskild välgörenhetsinrättning, på sätt här är i fråga, tages i anspråk af en stats institution för vetenskapliga rön. Styrelsen för ifrågavarande anstalt sjelf synes icke heller — hvad af en föregående talare redan blifvit anmärkt — härutinnan vara på det klara. Den har visserligen gifvit sitt bifall dertill, att föreliggande anordning skulle få fortsättas, men det synes, som om det icke skett alldeles frivilligt eller af särdeles lifvig öfvertygelse om dess lämplighet. Och dessutom kan det icke vara synnerligen behagligt för de välgörare, som stält sig i spetsen för denna vårdanstalt, att tänka derpå, att de barn, som dit intagits för att vårdas, skola vara utsatta till undervisningsmaterial för medicine studerande. Emellertid har Utskottet, såsom jag redan nämnt, icke velat förhindra fortsättningen af hvad som här blifvit påbegynt; men det har dock ansett sig böra afhålla sig från att på något sätt fastslå detsamma genom ett Riksdagens anslag. Frågan har synts Utskottet ännu vara mindre väl utredd, och det har därför önskat, att den omhandlade anordningen tills vidare skulle vara stäld under Kongl. Maj:ts särskilda ompröfning, under förmodan, att medel, tillräckliga för upprätthållande deraf, skulle finnas att tillgå på besparingarna.

Jag tror att det i afseende på denna sak kan vara ganska välbetänt, att Utskottets hemställan antages, särskildt därför att möjligen, om än yrkandet på ett direkt statsanslag bifalles i denna Kammare, man ändock riskerar, att detta anslag icke erhålles i den gemensamma voteringen. Och skulle detta inträffa, så blir den utvägen för Kongl. Maj:t stängd att genom medel från besparingar komma den så nödig ansedda kliniken till hjälp. Ty förhållandet är ju det, att, då ett visst anslag af Riksdagen blifvit pröfvadt och afslaget, Kongl. Maj:t icke eger rätt att använda medel från besparingarna för det ifrågasatta ändamålet. Jag tror

Anslag till en medicinskt pediatrik klinik i Stockholm.
(Forts.)

sålunda, att för sjelfva den goda sakens skull det vore försigtigast att här taga Utskottets hemställan om afslag, som i sjelfva verket är ett bifall och ett i alla hänseenden säkert sådant. Jag anhåller därför om godkännande af Utskottets förslag.

Herr Dickson: Det kan väl synas kuriöst att jag, ehuru läkare, i detta fall hyser stora betänkligheter mot det i frågasatta anslaget och ber att få yrka bifall till Utskottets förslag. Jag erkänner fullkomligt behovet af klinisk undervisning i barnsjukdomar och medgifver att Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt är dertill synnerligen lämplig, men det förefaller mig likväl, att saken icke är tillräckligt klar och tydlig. Tillhör det professorsn i pediatrik vid Karolinska institutet att meddela den ifrågasatta undervisningen? Det är ej riktigt klart, att en sådan skyldighet skulle äligga honom, om förslaget komme till stånd. Derjemte är det en annan sak, som jag, med den lilla erfarenhet jag under 14 år i Andra Kammaren förvärfvat, tror komma att här spela en ganska stor rol och sannolikt föranleder, att Utskottets förslag vinner majoritet i Andra Kammaren, och det är, att huru obetydligt man än anser detta lilla anslag af 1,800 kronor, kommer nog den äsigten der att göra sig gällande, att detta blott är en liten början. Medgifver man dessa 1,800 kronor, har man tagit första steget till utgifter, hvilkas storlek icke för närvarande kan beräknas. Det kan lända dertill, att Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt blir en statsinstitution, och för min del skulle jag icke hafva något deremot, ty jag tror, att det skulle vara fördelaktigt för den medicinska vetenskapen, om hela den pediatrikska undervisningen förlades dit, men jag tror att just detta, eller att man fruktar för de blifvande större utgifterna, kommer att i Andra Kammaren spela en ganska stor roll.

Jag tror, såsom sagdt, att frågan icke i närvarande stund är så utredd som önskligt vore, och med fullt erkännande af behovet af klinisk undervisning i barnsjukdomar samt önskvärdheten att äfven kunna begagna sig af det tillfälle, som här erbjuder sig dertill, kan jag för min del i nuvarande stund icke annat än tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Åkerhielm: Till en början anhåller jag om Kammarrens öfverseende, att jag, sedan öfverläggningarna så länge fortgått, och så många sakkunnige i frågan yttrat sig, dristar taga till ordet. Min bevekelsegrund är den, att, då jag haft och fortfarande har nöjet att i någon mån bidra till den ifrågavarande sjukvårdsanstalten eller fromma stiftelsen, som inom Stockholms samhälle söker bereda hjälp åt de fattiga klassernas sjuka barn, jag deraf finner mig direkt uppmanad att med anledning af de ytt-randen, som tvenne ledamöter i Stats-Utskottet här afgifvit, och särskildt ytterligare det anförande, en ledamot af Kammarren som är graduerad läkare nu senast haft, ännu en gång rekapitulera de skäl, som af Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet andragits, af universitetskanslern upprepats och slutligen af gene-

raldirektören för medicinalväsendet blifvit framhållna. Här föreligger helt enkelt till Riksdagens afgörande, huruvida Riksdagen vill med uppförande af ett extra anslag göra en sammanjemkning eller öfverenskommelse, som träffats mellan å ena sidan den medicinska undervisningens målsmän i Karolinska institutet, å andra sidan styrelsen för denna vårdanstalt för sjuka barn, möjlig. Det är gifvet, att denna anstalt, som egentligen tillkommit genom donationer och frivilliga bidrag samt derpå fortfarande lefver, skall hafva till uppgift att tillse, att barnen vårdas och skötas så väl som möjligt och att de så litet som möjligt oroas i sjuksalarne. Att styrelsen således skulle hysa betänkligheter vid att ingå på den ifrågasatta anordningen att upplåta sina salar till en klinik var naturligt. Dessutom äro med förslaget utförande vissa utgifter förenade och olägenheter, som med pekuniär kostnad måste afhjelpas. Styrelsen har således förställt sig, att dessa kostnader borde af Karolinska institutet bestridas, och frågan är således den: har Karolinska institutet tillfälle dertill eller icke? Kan icke institutet detta, eller har icke Kongl. Maj:t tillfälle att af besparingar anvisa dertill erforderliga medel, eller skulle Riksdagen afslå den nu föreliggande begäran om ett extra anslag, kommer förmodligen styrelsen för anstalten att stänga densamma för meddelandet af en läkareundervisning, af hvilken — jag ber att få göra herrarne uppmärksamme härpå, — den fattige och mest hjälpbehöfvande delen af huvudstadens och der kringliggande landsorts befolkning har största fördelen. Hela anstalten har tillkommit ur en sådan synpunkt, och då föreställer jag mig, att vid den delning af frågorna, som, på sätt nyss blifvit upplyst, lärer ega rum i Stats-Utskottet, denna fråga hade förtjent ett bättre öde, så att den undgått att räknas till den flocken som Esau nödvändigt skall slå. När frågan är så tydlig och utredd, som den förevarande, ber jag de herrar, som yrka afslag, se sig väl före, att de icke låta narra sig, ty fast handen, som skall slå, torde vara Esaus, kan lätt hända att rösten varit Jakobs. När det således är i de sjuka barnens intresse, hvilka icke i de torftiga hemmen kunna få den utmärkta läkare- och sjukvård, som de inom anstalten alltid för ringa kostnad, oftare kostnadsfritt åtnjuta, samt äfven i intresset af att den svenska läkarekonsten fortfarande behåller sitt ganska höga anseende för skicklighet just i vården af barnsjukdomar, har jag för min del trott det var ganska välbetänkt, att staten träder emellan, då, såsom jag hade äran nämna nyss, resultatet föreligger af en öfverenskommelse, deri den fromma stiftelsen gått så långt, som den ansett sig kunna, och Karolinska institutet förklarar sig villigt att offra sina lärarekrafter,

Jag ber att få med anledning af en den siste talarens fråga nämna, att det är afsedt att undervisningen i barnasjukvårdskliniken skall alternerande upprätthållas af de båda nuvarande ordinarie och extra ordinarie professorerna i detta ämne, Herrar Medin och Wærn. Jag frågar nu Stats-Utskottet: Är det då icke lämpligt, att den föreliggande Kongl. propositionen må få höra till Jakobs flock och således icke till den flocken, som Esau skall slå. Icke blott denna Kammare

Anslag till en
medicinskt
pediatrisk
klinik i
Stockholm.
(Forts.)

utan äfven Medkammaren kan, såsom jag hoppas, inse, att intresset för upprätthållande af vetenskapen samt intresset att stödja och hjälpa armodet samt lindra nöden mana att bifalla det Kongl. förslaget. För min del förenar jag mig därför med dem, som yrka afslag på Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

57—69 punkterna.

Biföllos.

70 punkten.

Lades till handlingarna.

71—73 punkterna.

Biföllos.

74 punkten.

Mom. a).

Biföllos.

Mom b).

Ålderstillägg
för Blind-
institutets
föreståndare
och lärare.

Friherre af Ugglas: Stats-Utskottets i denna punkt afgifna utlåtande afviker från Kongl. Maj:ts proposition så till vida, att då Kongl. Maj:t föreslagit att den löneförbättring, som här är i fråga, skulle åtnjutas under åren 1886 och 1887, har Utskottet inskränkt denna till 1887 och sålunda helt och hållet uteslutit år 1886. Jag skulle möjligen kunnat fatta detta, om här vore fråga om en ökad utgift för statsverket. Men, såsom synes af betänkandet, så är vid löneförbättringen för 1887 fäst det vilkor, att den endast skulle utgå i den mån, som institutets tillgångar dertill lemnade medel, och Kongl. Maj:t har härvid fäst samma förbehåll för 1886. Då sålunda icke några nya statsmedel för detta ändamål ifrågasätts, utan blott ett bemyndigande för institutets styrelse att, i den mån dess nuvarande tillgångar lemnade medel dertill, få vidtaga en sådan löneförbättring, så synes det hårdt att göra den inskränkning, som Stats-Utskottet gjort.

De personer, som denna frågan gäller, hafva varit anställda i

blindinstitutets tjänst sedan 1878 och sålunda under loppet af omkring åtta år.

I den första framställningen angående löner till lärarne, hvilken af institutets styrelse gjordes, föreslog styrelsen dessa löner till de belopp, hvartill de för närvarande uppgå, men gjorde detta endast under förutsättning af ålderstillägg efter 5 och 10 års välvitsordad, tjänstgöring. Kongl. Maj:t ansågo att någon bestämmele om ålderstillägg icke *då* behöfde gifvas, emedan det blott var fråga om en provisorisk lönestat, som antogs blifva närmare reglerad och bestämd, innan fem år gått till ända. Så har emellertid ej skett, utan för närvarande hafva dessa löntagare tjänstgjort redan under loppet af åtta år, utan någon förbättring i deras vilkor. Hvar och en, som gjort sig besvär, eller vill göra sig besvär med att taga någon kännedom om en blindlärares arbete, tror jag måste med mig erkänna att en sådan person ej är för högt aflönad med det belopp, som här föreslås. Detta arbete tager i anspråk icke blott de timmar, då de blindes egentliga undervisning pågår, utan dessutom snart sagdt hela dagen, till följd deraf att ju dessa barn måste oupphörligen följas. Jag tror ej det är för mycket begärdt att, efter åtta års sådan tjänstgöring, föreståndaren och lärarne för den intellektuella undervisningen erhålla 500 kronors ålderstillägg samt arbetslärarne och lärarinnorna en motsvarande löneförhöjning af 250 kronor.

Och då det icke är fråga om att taga i anspråk något af statens medel, vågar jag anhålla att Kammaren, med afslag å Utskottets betänkande i hvad det skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, måtte godkänna detsamma.

Friherre von Essen, Fredrik: Stats-Utskottet har till fullo insett behöfligheten och billigheten af denna löneförhöjning eller detta ålderstillägg, men Utskottet har tillika funnit, på sätt framgår af betänkandet, att det skulle vara något ovanligt att bevilja ett sådant anslag för det år, under hvilket man reglerar, ity att alla förhöjningar eller i allmänhet alla statsutgifter, som ifrågakomma, icke utgå förr än för ett kommande år, såvida icke särskilda undantagsfall dertill gifva anledning.

Då säger den siste ärade talaren: "det är ingen statsutgift". Men i så fall skulle man ju kunna bevilja hvilken löneförhöjning som helst, om endast tillgängliga medel finnas. Således t. ex. för hospitalen kunna reglera en ny lönestat för innevarande år, blott medlen utgå af det redan beviljade anslaget. Detta är således ett resonnement, som ej kan utöfva något inflytande på denna sak, utan frågan gäller endast, om Riksdagen vill bevilja ålderstillägg eller icke, hvarifrån medlen än skola tagas.

Det är visserligen sant att detta ålderstillägg är både rättvist och billigt. Men då det är upptaget i Kongl. Maj:ts proposition att någon reglering icke bör ske förr, än år 1888, då det nya institutet blir färdigt, så har detta varit ett ytterligare skäl för Utskottet att tillstyrka ålderstillägg blott för 1887, men icke för det år, som nu är.

Jag anser att Stats-Utskottet skulle illa fyllt sin uppgift, om

*Ålderstillägg
för Blind-
institutets
föreståndare
och lärare.
(Forts.)*

*Alderstillägg
för Blind-
institutets
föreståndare
och lärare.
(Forts.)*

det tagit sig för att reglera för innevarande år. Riksdagen är naturligtvis oförhindrad att i särskilda fall göra så, om den behagar. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Jag gifver Friherre von Essen fullkomligt rätt deruti, att Stats-Utskottet icke bör i allmänhet godkänna anspråk, som afse något annat år än det, för hvilket Utskottet har att uppgöra staten, men detta gäller dock endast, då några nya anslag af statsmedel ifrågasättas. Här är icke fråga derom. Utan då institutet af egna tillgångar är i tillfälle att bereda denna af Utskottet sjelft såsom billig och rättvis erkända löneförbättring, så förefaller det mig hårdt att endast af strängt formella skäl neka en sådan löneförbättring. Jag anhåller därför, att Riksdagen behagade tillåta att institutet må af egna medel göra den af Utskottet sjelft så billig ansedda löneförbättringen.

Sedan öfverläggningen angående förevarande moment ansetts härmed slutad, yttrade herr Grefven och Talmannen, att i afseende derå yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock af Friherre af Ugglas, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af det utaf Friherre af Ugglas framställda förslaget vara med öfvervägande ja besvarad.

75—80 punkterna.

Biföllos.

81 punkten.

Lades till handlingarna.

82—86 punkterna.

Biföllos.

87 punkten.

*Understöd för
utgifvande af
tidskriften
»Acta
mathematica».*

Herr Forssell, Hans: Jag har naturligtvis icke någonting att invända mot den slutsats, hvartill Stats-Utskottet kommit, men anser mig böra uttala en betänklighet mot Utskottets motivering.

Utskottet erkänner, eller vill åtminstone icke bestrida arbetets vetenskapliga värde, hvilket visserligen icke heller lär af någon kunna förnekas. Utskottet har icke bestridt, utan erkänt att arbetets utgifvande är egnadt att i vårt land ses med tillfredsställelse, och Utskottet erkänner slutligen att ett arbete af denna art ej kan utgifvas utan understöd. Men efter alla dessa erkännanden, som synas tillräckligt motivera anslaget fortsatta beviljande, an-

ser likväl Utskottet sig, då ett sådant understöd nu för tredje året *Understöd för utgifvande af tidskriften »Acta mathematica».* begärts, vid yttrandes afgifvande i ämnet böra uttala önskvärdenheten deraf, att en utredning må ega rum, huruvida och i hvilken mån, med hänsyn äfven till från andra håll påräkneliga bidrag, ett ytterligare fortsatt understöd med statsmedel må vara erforderligt. (Forts.)

Denna sista fras synes mig innebära, ifall den skulle komma att ingå uti Riksdagens skrifvelse, om ej ett hot, så åtminstone en dold önskan om att det måtte vara för sista gången detta anslag begäres.

Och det är med hänsyn dertill, som jag skulle vara benägen att yrka ogillande af motiveringen, såvida icke från Utskottets sida någon upplysning lemnas, hvad man egentligen menar med den af Utskottet begärda utredning och af hvad anledning en sådan begäres.

Icke gerna kan det vara den omständigheten att anslaget nu skulle utgå för tredje året. Ty eger ett arbete vetenskapligt värde, så minskas detta icke derigenom att arbetet utgifves tre eller fyra år, i stället för ett eller två. Icke heller kan väl den omständigheten i ringaste mån minska betydelsen deraf att arbetets utgifvande är omöjligt utan understöd, och slutligen kan väl icke heller dess fortsatta utgifvande förringa den tillfredsställelse, vi måste känna deröfver att arbetet utgifves från vårt land. Det måste alltså finnas några andra skäl, och jag föreställer mig att Kammaren gerna önskade känna dessa förr än den gillar denna motivering.

Friherre von Essen, Fredrik: Det torde icke vara för den siste ärade talaren obekant att åtskilliga personer hafva ifrågasatt nyttan af detta arbete. Det har kanske framhållits af dem, som icke ega förmåga att bedöma saken. Emellertid hafva tidningsuppsatser varit synliga, och de deruti uttalade åsigterna hafva möjligen inverkat på en och annan, som med ärendet haft att göra.

Således, för bedömandet af frågan om statsanslaget hädanefter skall utgå och storleken af detsamma, vill Utskottet att från deras sida, som önska arbetets fortsatta utgifvande och anslagets beviljande, en närmare redogörelse till ett kommande år om betydelsen af detta verk måtte komma till Riksdagens kännedom. Riksdagen har erhållit uppgifter om de bidrag de öfriga nordiska länderna lemna för liknande ändamål. Af Danmark, Norge och Finland betala de två länderna 1,000 kr. årligen och det tredje 2,000 kr.

Man har också anmärkt att Sveriges bidrag, 4,000 kr., jemfördt med de nämnde ländernas, är temligen högt, och detta endast därför att vi hafva äran af att hafva arbetets hufvudredaktör här i landet. Men det är icke uteslutande han, som skrifer i detsamma, utan en mängd utländska författare äro medarbetare i denna tidskrift.

Emellertid då den siste ärade talaren, efter hvad det vill synas, är en stor vän af detta anslags fortsatta utgående, förefaller det mig som han borde snarare önskat att de, som vid en kommande

Understöd för utgifvande af tidskriften »Acta mathematica».
(Forts.)

riksdag skola bedöma frågan också måtte få någon närmare känedom om behovet af anslaget och nyttan deraf. I annat fall motverkar han snarare anslagets beviljande.

Då det talats så mycket i ämnet torde det kunna intressera Kammaren att få del af den redogörelse, som vanligen föregår behandlingen af sådana frågor som denna, innan de komma till Stats-Utskottets kännedom, eller vederbörande myndighets utlåtande deröfver, och jag skall därför anhålla att få uppläsa hvad Vetenskaps-Akademien i ärendet yttrat genom två af dess ledamöter. Professorerna Edlund och Lindhagen.

“Sedan Kongl. Maj:t genom nådig remiss den 13 sistlidne Oktober befalt Kongl. Akademien att afgifva underdånigt utlåtande öfver en af professor G. Mittag-Leffler ingifven underdånig ansökan om fortsatt anslag af 4,000 kronor för år 1887 till utgifvande af tidskriften “Acta Mathematica”, och Akademien med anledning häraf infordrat vårt yttrande i ämnet, få vi äran anföra följande.

I sin underdåniga ansökan förmäler sökanden, att under det sistförflutna året, Oktober 1884—September 1885, har af denna tidskrift utkommit två nya band, det femte och det sjette, äfvensom en del af det sjunde bandet, samt att tillflödet af värdefullt manuskript fortfarande är så stort, att en betydlig del deraf icke kunnat i tidskriften inrymmas utan antingen måste till författarne återsändas, eller ock på annat sätt befordras till offentliggörande.

Det torde af dessa förhållanden, som vi haft tillfälle att till fullo konstatera, vara uppenbart både att tidskriften motsvarar ett verkligt och stort vetenskapligt behof, och att den uppfyller sin uppgift på ett sätt, som förtjenar allt erkännande. Då nu härtill kommer, att en tidskrift af så specielt och abstrakt innehåll, som en rent matematisk, icke kan påräkna någon större läsekrets och således, med sitt dyrbara tryck, icke skulle kunna utan betydlig ekonomisk förlust utgifvas, derest icke enskildt eller allmänt understöd komme densamma till del, kunna vi icke annat än på det lifligaste förorda bifall till professor Mittag-Lefflers ansökan, dervid åberopande såsom ytterligare stöd för vår mening de underdåniga utlåtanden rörande samma ämne, hvilka Akademien åren 1883 och 1884 afgifvit.

Den remitterade ansökan få vi härmed återställa.

Stockholm den 9 November 1885.

Er. Edlund.

D. G. Lindhagen“.

Detta är ju ett lofordande vitsord, det kan ej nekas.

Men Stats-Utskottet har måst tänka äfven på den ekonomiska sidan af saken. Då våra grannländer lemna mycket mindre bidrag än vårt land, och vi icke känna till det ekonomiska resultatet af arbetet vidare än af den redogörelse, som lemnades, när anslaget första gången beviljades, och som då ansågs nödigt för att vinna framgång åt saken, så är det väl icke öfverflödigt att äfven nu i den delen få någon utredning.

Det är ju en ära för vårt land att detta arbete fortgår. Men

då tror jag också att det ej kan skada att få närmare del af såväl arbetets beskaffenhet, som också sakens ekonomiska sida.

Jag anhåller om bifall till såväl Kongl. Maj:ts proposition, som till Utskottets motivering.

*Understöd för
utgifvande af
tidskriften
»Acta
mathematica».
(Forts.)*

Herr Wennerberg: Om å ena sidan icke kan nekas att anslaget till "Acta Mathematica" är ovanligt stort tilltaget, torde å andra sidan ej kunna nekas, att utgifvandet af dessa 4,000 kr. årligen tillskyndat Sverige äran af en matematisk journal af det värde, att den enligt framstående fackmäns åsigt står främst bland de för närvarande i Europa utgifna matematiska tidskrifter. Det är gifvet att om Sverige fortfarande vill hafva äran af att härifrån utgifves den förnämsta matematiska journal, som existerar efter Krelles, så får man ock kosta på den något mera än andra tidskrifter. Det har också visat sig att uppsättningen är ganska dyrbar, och att i allmänhet det matematiska trycket kräfver helt andra omkostnader än vanligt tryck.

Jag har ej begärt ordet egentligen därför, att jag ville tillkännagifva, det jag för min del mycket gerna gifver mitt bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet understödda förslag, utan därför att den förste ärade talaren ansåg, att i Utskottets motivering låge någonting, som han fruktade skulle antyda ett begär att framdeles vilja nedsätta det ifrågavarande anslaget. Så ser jag ej saken. Jag finner, i likhet med hvad som från Utskottets sida framhållits, att Utskottet gjort rätt, då det sagt sig vilja hafva noggrann reda på hvart penningarne taga vägen. Detta är just Stats-Utskottets uppgift. Och på en sådan fråga torde det blifva ganska lätt att få ett fullt tillfredsställande svar.

Jag yrkar bifall till såväl den Kongl. propositionen som till Utskottets motivering.

Öfverläggningen angående förevarande punkt förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

88 punkten.

Herr Schotte: Såsom reservant i denna punkt ber jag att med några ord få angifva anledningen dertill.

Det är för hvar och en lätt att inse med hvilka ofantliga kostnader och svårigheter det är förenadt att utgifva ett någorlunda fullständigt konversationslexikon, som i vetenskaplig väg kan motsvara den tid, på hvilken det utgifves, och lätt att fatta, hurusom den materiella godtgörelsen för ett sådant arbete svårigen kan helt och hållet vinnas genom det antal exemplar, som i allmänhet afyttras. Det är alltså helt naturligt att fråga uppstått om att staten skulle med något anslag befordra utgifvandet af ett sådant verk. I allmänhet bör väl icke för enskilda bokföretag statsunderstöd ifrågasättas. Men för så dyrbara och vidlyftiga arbeten, som detta, torde ej saknas befogenhet att vädja till staten.

*Understöd för
utgifvande af
»Nordisk
Familjebok».*

Understöd för
utgifvande af
»Nordisk
Familjebok».
(Forts.)

Frågas då, om detta arbete har så stora förtjenster att det kan vara skäl från statens sida att understödja detsamma.

I detta fall känner nog flertalet af Kammarens ledamöter att Lektor Linder, som först började arbetets utgifvande, hade all möda osparad att till detsamma förvärfva de allra förnämsta vetenskapliga krafter, som finnas i vårt land.

Kongl. Maj:t har för erhållande af ett omdöme i frågan hänskjutit densamma till Vitterhets-, Historie- och Antiquitetsakademien, och denna akademi har öfver "Nordisk Familjebok" afgifvit ett ganska fördelaktigt omdöme. Akademien yttrade, att bland de åtgärder, som i senare tid vidtagits för att inom vidsträckta kretsar göra vetandets skatter tillgängliga, intogs "Nordisk Familjebok" onekligen ett framstående rum. De, som ledt företaget, hade förstått att förvärfva medarbetare, hvilkas kompetens att behandla de dem anförtrodda ämnena vore allmänt erkänd. Också hade akademien fullt skäl att vitsorda de egenskaper, som i allmänhet utmärkte bokens artiklar.

Akademien säger sig sålunda haft fullt skäl att vitsorda det rent vetenskapliga hos detta verk. Jag tror också, att man i allmänhet funnit, att arbetet innehåller en stor mängd utmärkta svenska originaluppsatser och att arbetet i allo står på den punkt, som den vetenskapliga forskningen för närvarande innehar såväl i historiska som en mängd andra ämnen.

Man har till och med hört att det finnes uppsatser deruti, som ansetts vara förtjenta af att studeras vid Upsala akademi för afläggande af examina. Således tror jag man kan säga, att detta arbete intager en mycket framstående plats inom den svenska litteraturen.

Man kan då också lätt finna att om arbetet, i brist af understöd, skulle antingen afstanna eller också under dess fortsättning nödgas inskränka sig i någon betydligare grad, en stor förlust för vår litteratur derigenom skulle uppstå.

Det är nu utkommet åtta band af de beräknade fjorton.

Man har uppgifvit att förläggaren lidit betydlig förlust, närmare 200,000 kr., och man kan icke gerna begära, att han skall fortsätta på denna bana, om icke det ekonomiska resultatet skulle teckna sig väsentligt bättre.

Visserligen är det ganska litet som här föreslås, men kan förläggaren anse sig gå ut med att då fullborda boken efter den ursprungliga planen, så tror jag för min del att det lilla statsanslaget är ganska väl använt.

På grund deraf ber jag få yrka afslag å Stats-Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, eller hellre till den reservation, som af Herrar von Kræmer, von Essen, Widén och mig blifvit afgifven, och hvarest det ifrågasättes att till Kongl. Maj:t sjelf öfverlemla att besluta, om man antingen vill mottaga 300 exemplar till utdelning, eller om saken skall bättre befordras derigenom, att allmänheten till ett lägre pris kan komma i besittning af boken, hvarigenom den också lättare skulle kunna blifva tillgänglig för sockenbiblioteken o. s. v. Derföre vore det kanske bättre

att bifalla reservationen och att sålunda ställa till Kongl. Maj:ts disposition en summa af 25,000 kr. för att af Kongl. Maj:t, efter som det bäst synes, blifva använd. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

*Understöd för
utgifvande af
»Nordisk
Familjebok».
(Forts.)*

Herr Tamm, Hugo: Då jag inom Utskottet varit bland dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets betänkande, så ber jag att i största korthet få med några ord förklara skälet dertill.

Inom Utskottet har ingen nekat till hvarken det stora intresse, som det ifrågavarande arbetet kan ingifva, ej heller de stora uppoffringar, som af förläggaren blifvit nedlagda å detsamma. Men, om man ock skulle bedöma denna bok huru välvilligt som helst — ett vetenskapligt arbete är det dock icke, utan snarare ett verk, hvars intresse ligger hufvudsakligen i små berättelser och notiser, som kan vara roligt att läsa, men ej utgöra grund för något verkligt studium.

Och dessutom måste besinnas att, såsom detta verk är anlagdt, det icke kan ega bestånd, utan när det närmar sig sin fullbordan, är antagligen tiden inne att börja med ett nytt i samma väg.

Det är på dessa grunder, som också Stats-Utskottet dragit sig för att göra staten till bokförläggare och föreslå utgifter, för hvilka man ej ser någon begränsning. Ty börjar man gifva anslag till ett sådant arbete som detta, hvilket icke är rent vetenskapligt, så är man inne på en vidtutseende stråt.

Af dessa skäl förenar jag mig med dem som yrka afslag och anhåller om proposition derpå.

Friherre Klinckowström: Af hvad den siste ärade talaren yttrade, så finner jag att han icke sysselsatt sig mycket med läsandet af detta arbete. Jag är af en fullkomligt motsatt åsigt mot honom, och som jag hoppas på goda skäl.

Vi hafva här för vår del bidragit till utgifter för åtskilliga arbeten, som sannerligen varit af mindre vigt än det ifrågavarande. Ty det, så att säga, innefattar i sig ett helt bibliotek. Få äro de, som kunna skaffa sig verkliga bibliotek, och för att få det behof af vetande fylldt, som vår tid påkallar för hvar och en, är detta verk en riktig skatt. Man har nemligen i detta arbete, af hvilka 9 volymer utgifvits, en sammanfattad bok af vetenskapliga, historiska och geografiska uppsatser, och så fullständigt, att hittills något dylikt inom vår svenska litteratur ej funnits.

Jag kan icke neka till att det har smärtat mig att se det Stats-Utskottet, oaktadt Utskottet insett och förklarat att arbetet icke blott är dugligt utan äfven viktigt, likväl velat afstyrka bifall till det anslag, som därför af Kongl. Maj:t begärts. Det är visserligen sant att arbetet är ett enskildt företag. Men på det sätt, som reservanterna från Första Kammaren i denna punkt yttrat, eller att redaktören skulle ställa till Kongl. Maj:ts disposition 300 exemplar för att utdelas, eller också att understödet skulle utgå för att bereda skolor och bibliotek m. fl. tillfälle att till nedsatt pris erhålla arbetet, finner jag ett tillräckligt försvar för denna

Understöd för utgifvande af "Nordisk Familjebok". (Forts.) statsutgift. Ty alldeles gifvet är att t. ex. mindre läroverk omöjligt kunna bestå sig ett arbete, som färdigt kommer att utgöra 15 å 16 volymer och kostar 8 å 9 kronor volymen. Och därför kan det väl försvaras att detta anslag utgår till understöd åt ett sådant verk. Ty icke blott text, utan äfven talrika afbildningar och plancher förekomma såsom upplysande densamma.

Jag skulle verkligen på det högsta beklaga om detta anslag icke blefve af Riksdagen beviljad. Men i annat fall, äfven om arbetet det oaktadt kommer att fortgå, måste det ske efter en annan mindre kostbar plan med mindre utredningar och mindre fullständighet, än hittills, till stor skada för det hela. Detta antydes i en uppsats uti Dagbladet för i dag.

På grund häraf får jag anhålla om afslag å Utskottets betänkande och bifall till de fyra reservanternas från denna Kamrars reservation.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: "Nordisk Familjebok" gifver sig icke ut för att vara annat än ett konversationslexikon. Såsom sådant består det af en hel mängd större och mindre artiklar af olika innehåll. Men detta hindrar icke, att arbetet kan vara och, efter mitt förmenande äfven är ett vetenskapligt arbete. Ty en hel mängd af dessa artiklar äro små monografier, som stå på höjden af den nutida vetenskapens ståndpunkt. Arbetet tror jag därför skall utaf den, som tagit någon kännedom derom, erkännas vara af ett mycket högt värde.

Det är nog sant, att arbetet med tiden blifver föråldradt. Men det är ingen egendomlighet för detta verk, utan hvarje arbete, af hvad slag som helst, kommer förr eller senare att drabbas af det ödet; men för *vår* tid är det så vetenskapligt, som man gerna kan begära.

Hvad den omständigheten beträffar, att vi skulle slå in på en ny väg, om detta anslag beviljades, så tror jag icke att dermed är så farligt. På åttonde hufvudtiteln finnes upptaget ett anslag till understöd för lärda verk, läroböcker och resor. Detta anslag användes just för att hjälpa till att utgifva vetenskapliga arbeten, hvilka derför utan icke skulle kunna bära sig. Men anslaget är så knappt, att för ett så dyrbart arbete som detta, man icke kan tillgripa detsamma, utan att se sig ur stånd att hjälpa andra utkommande förtjenstfulla arbeten. Detta är också skälet, hvarför regeringen i detta fall sett sig nödsakad att vända sig till Riksdagen. Anslaget är således icke något nytt, utan blott en tillfällig förhöjning af ett anslag, som under många af de senare åren varit upptaget på åttonde hufvudtiteln.

Hvad vilkoren beträffar, så har jag ej något att invända mot de af reservanternas föreslagna. Anser Riksdagen dessa vara bättre, än de, som Kongl. Maj:t föreslagit, har jag ingenting att dervid erinra.

Hufvudsaken är, att få ett välbehöfligt understöd för ett stort och värdefullt arbete, som åstadkommit stora förluster för dess utgifvare.

Herr Casparsson: Då jag så väl inom afdelningen, som i Utskottet biträdt reservanternas förslag, så, ehuru jag ej anmält min reservation mot Utskottets betänkande, ber jag att få förena mig med dem, som yrka bifall till reservationen. Det torde visserligen kunna framställas betänkligheter mot att staten understödjer enskilda bokförläggare, men då "Nordisk Familjebok", efter det lilla jag känner samt det myckna jag hört derom utaf sakkunnige personer, är ett så värdefullt arbete, att det skulle vara en stor förlust om det nu komme att upphöra, anser jag mig af den omständigheten hafva tillräckligt skäl att yrka bifall till reservanternas förslag.

*Understöd för
utgifvande af
"Nordisk
Familjebok".
(Forts.)*

Friherre von Kræmer: Efter de yttranden, som här blifvit afgifna, kunde det vara öfverflödigt att jag yttrade mig. Men då jag står antecknad som reservant, har jag begärt ordet för att blifva i tillfälle yrka bifall till det af reservanterna afgifna förslaget. Den ende af Stats-Utskottets ledamöter, som här yttrat sig, sade, om jag ej missförstod honom, att den ifrågavarande bokens intresse egentligen ligger i småhistorier. Jag kan icke rätt förstå detta yttrande. Om också i somliga artiklar en anekdot, der en sådan är påkallad, kan förekomma, så förefinnas deremot under de vetenskapliga rubrikerna högst värdefulla afhandlingar.

I den vetenskapliga branche, hvarmed jag i något högre grad sysselsatt mig, har jag genomläst flera artiklar, hvilka innehållit alldeles ovanligt fullständiga utredningar i ganska svåra och ganska litet kända ämnen. Jag tror iördensskull, att arbetet har från rent vetenskaplig synpunkt ett ganska högt värde. Ty den som vill hafva reda på förhållandena inom en särskild speciell vetenskapsgren, men icke har tillgång till ett sådant arbete, nödgas uppoffra ganska lång tid att i bibliotek sammanplocka det kunskapsförråd, hvaraf han kan vara i behof, men hvilket han finner här på ett ställe sammanfördt. Skulle det ej vara tillfyllest för något särskildt fall, så finner han dock här de anvisningar, som äro erforderliga.

Slutligen ber jag få påpeka, att det här begärda anslaget blott är ett förskott. Ty då förläggaren inlevererar de 300 exemplaren, återfår staten mer än full valuta för det utgifna beloppet. — Skulle det åter gestalta sig på det andra sättet, eller att möjligen ett större antal exemplar aflemnas mot att förläggaren undfår någon del af värdet, så blifver det ekonomiska resultatet för staten detsamma, och nyttan ökas deraf att arbetet får en större spridning. Det är egentligen för att i detta fall lemna regeringen en större handlingsfrihet, som denna från Kongl. Maj:ts förslag så föga afvikande reservation blifvit afgifven.

Jag får alltså för min del yrka bifall till de af oss fyra reservanter afgifna förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kam-

maren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle godkänna det förslag, som innefattades i den af Friherre von Kræmer m. fl. mot punkten afgifna reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbetsklassen.

89 punkten.

Herr Tamm, Hugo: Då jag reserverat mig mot Utskottets betänkande, anhåller jag att få med några ord angifva skälen dertill.

Hvad den af Herr Key väckta motion, som af mig upptagits som reservation angår, så skiljer den sig i två punkter från Stats-Utskottets förslag. Den första punkten är den viktigaste. Den innehåller nemligen en framställning om, att det nuvarande anslaget 15,000 kronor skall höjas till 20,000 kronor för anordnande af föreläsningsskurser för arbetsklassen i städerna.

Om detta anslags lämplighet i allmänhet har man hört uttalas icke så få tvifvelsmål, äfvensom mycket misstroende till det samma. Jag vill nu icke fästa mig vid, huruvida denna misstro kan vara föranledd af att mången tilläfventyrs icke hysar fullt förtroende till en eller annan person, som för denna fråga speciellt intresserar sig. Men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att det här ej är fråga om ett institut, utan frågan gäller femton sådana, lagda i olika delar af Sveriges städer. Och det vore väl obilligt, att dessa femton skulle i så fall få lida för ett enda. Och jag ber få hemställa till herrarne, huruvida den erfarenhet, som om dessa föreläsningar vunnits under de senare åren, varit sådan, att mot detta anslag kan göras någon som helst invändning.

Allting kan för öfrigt mycket väl missbrukas. Kunskapen kan missbrukas; bibeln kan missbrukas. Också existerar inom den katolska kyrkan förbud för lekmän att läsa bibeln. Och en stor författare säger, att det heligaste är det farligaste. Men därför kan man väl icke kasta bort kunskaper, bibeln och det heligaste. Dessutom äro dessa föreläsningar på ett synnerligen kraftigt sätt kontrollerade. De äro kontrollerade genom den ordning i kursernas hållande, som är påbjuden, hvarigenom hos de personer, hvilka hålla dessa föreläsningar, en viss stadga kan förutsättas. De enskilde, som tecknat bidrag, torde ock utgöra en viss garanti, bland hvilka jag vill nämna egarne af Munksjö pappersbruk och firman Carnegie. Dessutom är här lagd i kommunens hand en särskild kontroll, då hälften af anslaget skall utgå från kommunen eller enskilde derinom, hvarföre vi se, att kyrkostämman eller stadsfullmäktige bidraga med större eller mindre belopp.

Slutligen ber jag, att såsom den sista kontrollen få fästa uppmärksamheten på, att Kongl. Maj:t eger att utöfva kontroll och bestämma villkoren för hela denna sak. Således tror jag, att det finnes så starka garantier mot missbruk, som möjligt är, och att man icke behöfver hysa någon så stor rädsla i detta fall. Men då fråga vi, hvad göra dessa föreläsningsskurser för positiv nytta? Ja! den, som läser tidningar från främmande land, eller sjelf plä-

gat något umgänge med arbetareklassen, han skall finna, att just i våra dagar i de djupa lagren pågå väldiga rörelser. Om de skola blifva till gagn eller förbannelse för samhället, det beror på, om goda eller onda makter skola taga hand om dem. Det fattas icke personer, som, vare sig af maktbegär eller som lefvebröd, söka att upphetsa klass mot klass och begagna sig af den lättörda massan, för att drifva den och andra i ganska stora faror. Jag tror icke, att sådana rörelser undertryckas med våld. Detta är lika omöjligt, som om man sökte att mura igen en stark källåder; den bryter sig nog fram på annat ställe. Skall man kunna uttorka denna källåder eller leda den rätt, så behöfves en motkraft, och den vill jag egentligen söka hos de goda, sedliga, uppåtsträfvande arbetarne, och i detta fall tror jag, att dessa institut kunna hafva en viss betydelse. De kunna förena, de kunna hjälpa, de kunna stärka dessa arbetare i höjande af deras ställning, i uppfattning af frågorna och i ökande af deras kunskaper. Då är i och med detsamma naturligt, att dessa arbetarekurser äro väl värda understöd från statens sida.

Kunna de således verka ett godt, och är fruktan för dem genom kontrollen undanröjd, då är ock den höjning i anslaget, hvarom här är fråga, fullt berättigad. Ty jag vill meddela, att de 15,000 kronor, som nu äro anslagna för detta ändamål, räckte icke till för de år 1885 ingifna ansökningarne, så att Venersborg blef alldeles utan, Gefle fick endast 2,500 kronor i stället för de begärda 3,000, och sedermera hafva tillkommit ansökningar från Visby, Norrköping, Landskrona, Lund och Kristianstad om tillhoppa 4,500 kronor. Erkänner man således anslagets befogenhet och riktighet, så synes mig också följdriktigt, att man beviljar dessa 20,000 kronor, eller ock afslår hela anslaget, om man ej gillar hela saken.

Men den af Herr Key framställda motionen skiljer sig äfven i en annan punkt från Kongl. Maj:ts förslag. Detta innehåller på grund af Riksdagens föregående beslut, att det understödsbelopp, som utgifves till hvarje förening, icke får öfverstiga 3,000 kronor per år. Här är ett tillägg i Herr Keys motion; af innehåll, att understödsbeloppet i allmänhet ej får öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt, dock med rättighet för Kongl. Maj:t, att, der särskilda omständigheter dertill föranleda, öka beloppet till högst 5,000 kronor, och det helt enkelt på den grund, att i de större städerna, hvilka naturligen allra bäst behöfva dessa anslag, möta stora svårigheter i följd af afstånden. Så t. ex. är i Stockholm för de arbetare, som bo på söder, ganska svårt att efter slutadt dagsarbete deltaga i en föreläsning på norr. Dessutom är det icke så lätt att få så många personer, som intressera sig för dessa föreläsningar, att man bör lägga absolut hinder i vägen för, att samma styrelse må kunna inrätta filialer i olika stadsdelar. Äfven därför är det, som Herr Key föreslår, att det må bero på Kongl. Maj:t att höja beloppet från 3,000 till 5,000 kronor.

Det är på dessa af mig anförda grunder, som jag hos Kamraren anhåller om bifall till min reservation, och jag gör detta verk-

*Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbetarklassen.
(Forts.)*

Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbetsklassen.
(Forts.)

ligen med något hopp om framgång, då dessa frågor alltid hafva legat Kammaren ömt om hjertat, och då Kammaren särskildt i fjor med stark majoritet uttalade sig för det högre anslaget.

Jag yrkar alltså afslag å Utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag har begärt ordet endast för att meddela några sifferuppgifter. De äro i viss mån redan Kammaren delgifna af den siste talaren, men jag ber att något få komplettera hans uppgifter. De ansökningar om anslag till arbetareföreläsningar, som af Kongl. Maj:t företogs till behandling i Januari månad omfattade ett belopp af 20,950 kronor. Som det tillgängliga beloppet icke utgjorde mer än 15,000 kronor, måste Kongl. Maj:t vidtaga åtskilliga reduktioner. Man ansåg, att i främsta rummet de föreningar, som redan förut fått understöd, borde fortfarande komma i åtnjutande af sådant, på det kontinuiteten måtte kunna bevaras. Men i ett fall ansåg man sig böra göra ett undantag, nemligen i afseende på Norrköping, som förut icke haft något understöd. Då denna stad är en af våra förnämsta fabriksstäder och ett stort antal arbetare der finnes, ansåg Kongl. Maj:t, att Norrköping borde framför de fleste andra städer komma i åtnjutande af anslag. Men då måste man minska anslagen för några andra städer, som förut fått understöd, hvilket icke kunde ske utan svårigheter för föreläsningarnes fortsättande efter samma plan. Vidare måste man afslå alla anslag åt andra städer, der föreläsningar icke förut egt rum. Så var förhållandet med Visby, Venersborg, Landskrona, Lund och Kristianstad, såsom äfven den siste talaren anmärkte.

Det är endast dessa upplysningar, jag velat meddela. Hade bemälda siffror varit kända, då Kongl. Maj:ts proposition förbereddes, så är det mycket antagligt, att den blifvit på annat sätt affattad.

Friherre Klinckowström: Jemte det jag i allo delar den uppfattning i denna viktiga fråga, som den förste talaren i sitt ytt-
rande haft och hvarför jag tackar honom, så kan jag icke neka till, att det anslag, som här är ifrågasatt af Kongl. Maj:t, eller 15,000 kronor, är alltför litet. Jag inser visserligen, att vid denna riksdag kan icke högre anslag åstadkommas, äfven om denna Kam-
mare skulle bevilja hvad Herr Key i sin motion och Herr Tamm i sin reservation har begärt, än de 15,000 kronor, som Stats-Utskot-
tet föreslagit. Men detta beklagar jag, och det hade varit önskt, att detta anslag hade af regeringen blifvit satt mycket högre, än hvad som skett. Jag tror, att få anslag hade varit så väl använda penningar, som detta, för att upplysa vår talrika arbets-
klass och derigenom bevara henne från den pest, som vissa ledare vilja inympa på henne. Arbetsfrågan, tagen i sin helhet, är en mycket stor fråga, och för våra samhällsinrättningar och samhälls-
ordning en ytterst farlig fråga. Efter mitt förmenande hafva vi på andra ställen i Europa nu endast sett prologen till de oord-

ningar, som af densamma kunna uppstå. Det är således, enligt min åsigt, den enda rätta vägen att upplysa arbetsklassen, att sysselsätta den med nyttiga läroämnen och föreläsningar under dess fritid, ty derigenom skall man ovilkorligen lättare och rigtigare undvika de stora oordningar, hvilka vi sett förekomma såväl i Belgien och Italien, som i London och Frankrike. Det hade således varit väl, om regeringen i stället för de 15 tusen kronorna hade begärt 30 eller 40 tusen kronor. Jag skulle åtminstone med min svaga röst med glädje hafva förordat ett sådant större anslag.

*Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbetsklassen.
(Forts.)*

Friherre von Essen, Fredrik: Det skall ingalunda förundra mig, om Första Kammaren kommer att vidhålla det beslut, som Kammaren fattade förra året, hvilket innefattade bifall till ungefär detsamma, som nu blifvit af motionären föreslagit. Men jag föreställer mig också, att ingen af Kammarens ledamöter kan anse det origtigt, att Stats-Utskottet i detta fall, såsom vanligt, respekterat Riksdagens beslut. Vid förra riksdagen beslöts bifall till den Kongl. propositionen, sådan den nu är, och afslag å motionen, detta med 25 rösters pluralitet. Under sådant förhållande är det vanligt, att Stats-Utskottet icke föreslår Riksdagen någon ändring i dess beslut vid föregående riksdag.

Stats-Utskottet har i denna fråga icke heller ansett lämpligt att ingå i några statspolitiska eller socialpolitiska funderingar, utan lemnat Riksdagens afgörande den respekt, som vederbör. För min del är jag öfvertygad, att dessa föreläsningar kunna vara till stort gagn, under förutsättning, att en allvarlig kontroll utövas, så att iuga missriktningar få derigenom utbredas. Jag anser också lämpligt, att anslaget höjes i mån af behof. Men detta är min enskilda åsigt och i Stats-Utskottet har jag måst fasthålla principen att icke frångå föregående Riksdags beslut.

Herr Borg: Äfven jag känner behof att få uttala min tacksamhet till den förste talaren för de sanna och varma ord, han yttrade i fråga om nödvändigheten att bereda så mycken upplysning som möjligt åt de s. k. arbetande klasserna. Här äro redan i saken framställda så många öfvertygande skäl för behofvet af det större anslaget, att jag icke skall vara vidlyftig. Jag vill blott göra ett litet tillägg, nemligen att sådana initiativ, som tagas af folket sjelf, bör efter min uppfattning noga beaktas och bearbetas, när de gå i den rätta riktningen, så som det ifrågavarande. Det är utan några impulser uppifrån som denna benägenhet att skaffa sig upplysning har uppkommit och utvecklats inom de arbetande klasserna, och det skulle vara sorgligt, om icke sådana tendenser motsvarades af benägenhet uppifrån att gå dem så mycket som möjligt tillmötes. Hvad särskildt denna Kammare angår, så synes mig derjemte, att det skulle vara inkonseqvent att i år frångå Kammarens beslut i fjor, hvilket var för det högre anslaget. Det skulle, synes mig, vara så mycket mer inkonseqvent, som här blifvit företedda åtskilliga sifferuppgifter, hvilka visa, att behofvet

Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbetsklassen.
(Forts.)

af anslag har ökats. Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har anført, att från flera håll fordringar på understöd ingått, men icke kunnat beviljas. Under sådana förhållanden, och då man ser, att en tendens att föröka dessa undervisningskurser förefinnes, är detta ett ytterligare skäl att bevilja det högre anslaget. Det må gå i den gemensamma omröstningen, som det kan, men för Första Kammaren tycker jag det skulle vara särdeles hedrande att vidhålla sitt beslut och visa, att Kammaren vill, i hvad på den ankommer, så frikostigt som möjligt sörja icke blott för den lärda bildningen utan lika mycket för den allmänne folkbildningen. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

90 punkten.

Bifölls.

Anslag till
nykterhetens
befrämjande.

91 punkten.

Herr Grenholm: Såsom varande en varm vän till sparsamhet med statens medel, var det icke utan många betänkligheter, som jag vågade mig fram med denna motion, hvilken ju afser ett anfall på dessa medel. Men, då jag besinnade den stora betydelse, som, efter mitt förmenande, nykterhetssträfvandet innebär, så lät jag alla betänkligheter fara, och, ehuru Utskottet ansett sig icke obetingadt kunna förorda bifall till motionen, så är jag dock särdeles tacksam för det välvilliga tänkesätt för och det erkännande af det berättigade uti nykterhetssträfvandet, som Stats-Utskottet haft vänligheten uttala. Det gläder mig för öfrigt, att den motion, som Herr Jönsson i Andra Kammaren afgifvit, blifvit af Utskottet förordad så till vida, att det tillstyrkt ett anslag å 8,000 kronor för utgifvande af skrifter till befrämjande af nykterhetsväsendet, hvarigenom också min motion till en del blifvit tillgodosedd. Jag behöfver icke för den ärade Kammaren något vidlyftigare orda om de olyckor af alla slag, såväl i moraliskt, som socialt och ekonomiskt hänseende, som dryckenskapslasten medfört för vårt folk och land. Jag vill blott antydningssvis nämna, beträffande familjen, de ofta rubbade, icke sällan upplösta familjebanden med vårdslösad barnauppföstran; beträffande kommunen den ökade fattig- och sjukvårdstungan; samt beträffande staten dess reducerade lifskraft genom afkommans degeneration och försämring, utan att tala om de stora utgifter som staten får vidkännas för fängvården, uppgående till omkring 2,000,000 kronor årligen, ty icke mindre än 75 å 80 % af de olyckliga, som befolka våra fångelser, sitta der till följd af brott begångna under inflytandet af rusdrycker,

allt omständigheter, som utan tvifvel påkalla icke blott uppmärksamhet, utan äfven ett allvarligt behjertande af en och hvar.

Det var för omkring 50 år sedan, eller i början af 1830-talet, som några varmhjertade, fosterländske män, med öppna ögon för det dåvarande stora bränvinsmissbruket, började att agitera deremot, dels genom att här och der i orterna inrätta nykterhetsföreningar, dels ock genom att i tal och skrift sprida kännedom om rusdryckernas skadliga inverkan. Jag behöfver endast nämna sådana namn som Wieselgren, Retzius, Prosten Ahnfelt, Magnus Huss och Hagelstam m. fl., till hvilka nykterhets-saken står i stor tacksamhetsskuld. Wieselgren, som kan kallas den förste reformatorn i detta hänseende, framställde såsom princip den satsen om "fullständig afhållsamhet från bruket af rusdrycker såsom det enda sättet att rädda drinkare". Det var naturligt att på den tiden, då bränvinsmissbruket var så allmänt — det hade förut uppmuntrats genom de olyckliga kronobrännerierna och den lika olyckliga husbehofsbränningen — och då det slagit så djupa rötter i det allmänna medvetandet, att bränvinet ansågs nästan lika nödvändigt som den öfriga födan, desse personer, som ifrade för nykterhets-saken, till en början icke kunde så mycket uträtta. Tvärt om hänades de och ansågos komma fram endast med öfverdrifter, men man besinnade icke, att det stundom kan blifva nödvändigt att med en öfverdrift bekämpa en annan. Emellertid hade genom deras bemödande uppmärksamheten blifvit fäst vid saken, och år 1837 bildades det svenska nykterhetssällskapet, hvarigenom denna rörelse fick ett kraftigt understöd. En ännu kraftigare hjälp fick saken då den ännu lefvande, vördade läkareveteranen, dåvarande Professor Huss utgaf sina berömda skrifter om dryckenskapslasten. Han hade såsom öfverläkare vid hufvudstadens dåvarande förnämsta lasarett haft tillfälle att grundligt studera de då på sjukhusen mycket ofta förekommande alkoholsjukdomarne, särskildt delirium tremens eller fyllerigalenskapen; och han utgaf ett vetenskapligt arbete om "chronisk alkoholsjukdom", som väckte mycket uppseende och erkändes i hela den medicinska verlden såsom ett bland de förnämsta af detta slag. Sedermera utgaf han en populär afhandling om "Sveriges endemiska sjukdomar", i hvilket arbete han särskildt påvisade de olyckliga följderna af det allmänna missbruket af starka drycker samt i högstämnda ordalag vädjade till det svenska folket och dess lagstiftare att icke blott behjerta denna sak, utan äfven söka på allt möjligt sätt kraftigt hämma den allt mer och mer öfverflödande bränvinsfloden. Huru sedermera detta nykterhetssträfvande har gått framåt, dermed skall jag icke nu trötta Kammaren.

Allt nog, det har på senare tiden visat sig, att alkoholförbrukningen betydligt aftagit, och de till följd deraf inträffade så väl sjukdoms- som dödsfall hafva ock dermed betydligt förminskats i antal, till hvilken glädjande företeelse nykterhetssträfvandet torde få anses hafva i någon mån bidragit.

Såsom bevis för det förra skall jag bedja att ur ett anförande,

*Anslag till
nykterhetens
befrämjande.*
(Forts.)

*Anslag till
nykterhetens
befrämjande.
(Forts.)*

som meddelades i svenska läkaresällskapet i December månad förra året, få göra ett utdrag, som visar förhållandet härutinnan. År 1874 utgjorde alkoholförbrukningen på hvarje invånare i riket 5,14 kannor. År 1884 var det endast 3,10 kannor. År 1874 inträffade på 100,000 invånare af hela rikets folkmängd 21 fall af fylleri-galenskap. År 1883 blott 8 fall, och år 1874 voro i rikets samtliga städer på 100,000 invånare 30 dödsfall af alkoholsjukdomar samt år 1883 blott 8 dödsfall. Detta minskade alkoholmissbruk har antagligen företrädesvis gjort sig gällande på landsbygden. Enligt Finansdepartementets senaste berättelse nedgick antalet minuterings- och utskänkningsrättigheter på landsbygden från 1874 till 1884 med nära 40 procent, nemligen från 412 ställen till 249. Det nuvarande förhållandet till folkmängden är 1 rättighet på 15,447 inbyggare. I Jemtland på landsbygden finnes intet försäljningsställe, i Gefleborgs och Vesterbottens län endast ett, i Örebro och Vesterås län två, i Upsala och Norrbottens län 3 i hvardera o. s. v.

I städerna deremot har minskningen varit mindre, endast 6 procent.

Under försäljningsåret 1883—1884 fanns det i städerna en krog på 754 invånare, men uti vissa städer, t. ex. Göteborg, har förbrukningen betydligt nedgått; då den 1874 der utgjorde öfver 10 kannor på hvarje person, var den 1884 ej fullt 7 kannor på hvarje.

Denna redogörelse är ju för nykterhetsvännen särdeles glädjande och äfven bevisande för de framsteg i nykterhetsväsendet, som man kan anse på denna tid hafva uppkommit. Men det återstår ännu mycket att göra, och det är väl för hvarje god fosterlandsvän något att beakta, ty enligt senaste berättelsen rörande rättsväsendet i riket bötfälldes under år 1884 ej mindre än 19,913 personer för fylleri. Otvifvelaktigt bedrifves nykterhetsväsendet allra bäst genom att verka på öfvertygelsen, och det var därför, som jag i min motion hade tänkt att, om medel ansloges, man skulle kunna använda dessa medel dels i enlighet med hvad Utskottet nu föreslagit till utgifvande och spridande af sådana skrifter, som innehålla upplysningar om rusdryckernas skadliga inverkan på människokroppens organism, och dels derjemte med afseende å vissa orter, företrädesvis sådana, der dryckenskapslasten är mera allmän, för att ditsända sådana personer, som vore lämpliga att meddela upplysningar i detta hänseende och organisera nykterhetsföreningar. De skulle hålla föredrag bland befolkningen, och i synnerhet hos skollärare, husbönder och föräldrar implanta nödvändigheten af att för skolungdomens, barnens och tjänstefolkets skull afstå åtminstone från missbruket af starka drycker. Jag har icke föreslagit något om det sätt, hvarpå medlen skulle fördelas; af grannlagenhetsskäl ansåg jag mig icke böra göra det, då jag var fullt öfvertygad om att, derest något anslag skulle beviljas, regeringen nog skulle veta att använda detsamma på det lämpligaste sättet.

En befolkning som, efter mitt förmenande, skulle vara bäst i behof af sådana kolportörer, är lappbefolkningen i våra lappmar-

ker. Lappen är, såsom vi veta, lika med öfriga ociviliserade folk, mycket begifven på starka drycker, och då han får smak derpå, så blir han så mycket lättare berusad, som han icke är van vid desamma. När han fått några supar är han alldeles redlös och vet icke hvad han gör. Han kan då sälja en ren för ett par supar och betalar gerna ett halfstop bränvin med ända till 10 kronor, såsom jag af tillförlitlig person hört uppgifvas. Kunde således bland dessa lappar utsändas några personer, som vore lämpliga att undervisa dem om rusdryckernas skadlighet, så skulle dermed ganska mycket vara vunnet. Ehuru jag helst skulle önskat att få den summa, jag begärt, hufvudsakligen med afseende på denna lappska mission, får jag dock, med tacksamhet för hvad som blifvit tillstyrkt, anhålla, att Kammaren ville bifalla Stats-Utskottets hemställan. Jag skulle endast vilja anhålla, att till de sista orden i Utskottets hemställan finge tilläggas orden: "för samhället", hvarigenom innehållet af de skrifter, som kunde ifrågakomma, skulle få en större utsträckning. Jag anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

*Anslag till
nykterhetens
befrämjande.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen angående förevarande punkt ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder endast yrkats, af Herr Grenholm, att Utskottets hemställan skulle bifallas med tillägg i slutet af orden: "för samhället".

Derefter gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan, vidare på antagande af Herr Grenholms förslag och slutligen åter på bifall till Utskottets hemställan; och förklarades sistnämnda proposition vara med öfvervägande Ja besvarad.

92 och 93 punkterna.

Biföllos.

Föredrogos å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 14 och 17 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 46, i anledning af väckt motion om tillägg till 22 punkten i Kongl. kungörelsen den 10 November 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans domäner; och

N:o 47, i anledning af väckt motion om förändring i 1 § af Kongl. förordningen den 11 September 1885 angående inlösen af skattefrälseräntor.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 14 och 17 innevarande April bordlagda utlåtande

N:o 49, i anledning af väckta förslag i fråga om egande- och dispositionsrätten till vissa under bruk och fabriker skatteköpta hemman.

Ang. disposi-
tionsrätten till
vissa under
bruk och
fabriker
skatteköpta
hemman.

Punkten a).

Herr Bäckström: Jag kunde naturligtvis gerna göra med denna motion som med många andra, att den finge begrafvas utan liktal, isynnerhet som Stats-Utskottet tillmötesgått den i ungefär samma riktning af Herr Wærn väckta motionen, i det Utskottet föreslagit en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Men det är mot motiveringen i föreliggande betänkaude, som jag vill yttra några ord. Utskottet säger bland annat:

“På grund af dessa förhållanden eger enligt Utskottets åsigt staten fullt fog att fortfarande fasthålla grundsatsen, att ifråga- varande hemman skola vara oskiljaktigt förenade med det verk, till hvars understöd de blifvit skattesålda.”

Ja! det är mycket möjligt, att det kan vara juridiskt befo- gadt, men hvad det moraliska beträffar, så anser jag detta fog vara ganska svagt. Ty om den enskilde skall genom en föräldrad lagstiftning beröfvas en egendom, som han besutit i många år, så kan det dock icke kallas med fog. Jag vill fästa uppmärksam- heten derpå, att kronans återtagande af skatterätt, d. v. s. af upp- låten eganderätt, illa står tillsamman med senaste lagstiftningen i dels förordningarne om lagfart och inteckning den 16 Juni 1875, hvilka uttryckligen stadga, att *skatteköp* skall lagfaras, och att, efter lagfart, *inteckning* får ske, och dels förordningen om tjugu- årig häfd den 22 April 1881, som i § 1 bjuder: “har någon i god tro åtkommit fast egendom och den, efter vunnen lagfart, såsom egare besutit utan afbrott under tjugu år, må ej klander, som der- efter på grund af äldre rätt instämmas, emot häfden gälla”.

Men det är väl sannolikt, att, om man skulle vilja tillämpa denna författning emot staten, så skulle den enskilde komma att draga det kortaste strået; det är nog möjligen blott mot enskilde, som man kan blifva fredad genom nämnda författning.

Jag hoppas emellertid, att när regeringens uppmärksamhet har blifvit väckt på så föräldrade förhållanden, som att, då jag genom skatteköp för femtio eller sextio år sedan fått en skog an- slagen till drifvande af ett bruk, jag blott derföre, att bruket till följd af ogynnsamma konjunkturer måst nedläggas, skall genom ett enda pennndrag kunna gå miste om skogen, och staten kunna åter- taga densamma. Jag frågar om det kan anses billigt. Vi hörde talas om sekelgamla orättvisor, när fråga var om grundskatternas afskrifvande. Jag påstår, att detta är en lika våldsamt orättvisa, som grundar sig endast på en föräldrad lagstiftning, hvilken borde ändras. Jag har intet yrkande att göra, men har endast velat nämna detta med afseende å Utskottets motivering.

Herr Anderson, Albert: Då den föregående talaren icke har gjort något yrkande, kunde det vara öfverflödigt att besvara

hans anförande. Han har likväl yttrat åtskilligt, hvilket jag, för min del, icke kan till fullo godkänna, och jag anhåller att få framlägga skälen för min åsigt. Det förbehåll, som gjorts vid försäljning från staten af hemman till fabriks- och bruksegare, att hemmanen skulle vara oskiljaktigt förenade med bruket eller fabriken, innebär utan tvifvel en inskränkning i eganderätten, och om man jemför denna begränsade eganderätt med den, som tillkommer egare af annan jord, utan att härvid göra sig reda för de orsaker, som föranledt ett sådant förbehåll, så finner jag det ganska naturligt, att man skall anse detta förbehåll orättvist och obilligt. Saken ställer sig dock annorlunda vid en närmare undersökning. Af Utskottets utlåtande inhemtas, att staten i äldre tider upplåtit stora allmänningsstrakter till bergsnäringsens understödjande. För dessa trakter fingo bergsbrukssidkarne betala en viss låg afgift. Genom lagstiftningen af år 1811 tillades bruken de delar af dessa allmänningar, som för dem behöfdes, och den förra afgiften förvandlades till ränta, i och med det att allmänningarna indelades till hemman och skattlades. Köpeskillingen för dessa brukshemman var mycket billig. Det är icke små skogsviddar, som på detta sätt småningom kommit ur kronans och i enskildes ego. Jag känner icke den sammanlagda vidden af rekognitionsallmänningarna, men jag vet, att inom Gestrkland funnits en, som innehållit öfver 30,000 tunnland, och inom Dalarne en å 50,000 tunnland samt inom Örebro län en, som hade ungefär samma ytvidd. Dessa voro de större, men sammanlägger man alla rekognitionsallmänningar, så är det otvifvelaktigt, att deras ytvidd går till ett mycket stort belopp. Af Utskottets yttrande finner man, huru stor köpeskillning, som för denna stora skogsvidd blifvit till staten erlagd, nemligen 23,423 kronor 41 öre. Såsom jag nämnde, skattlades dessa skogar vid försäljningen, och räntan, hvilken utgår i stället för den förra rekognitionsafgiften, uppgick efter förvandling till penningar enligt 1869 års förordning till 30,336 kronor 21 öre om året. Således är köpeskillingen för dessa skogar mindre än ett års ränta, och man kan sålunda nästan säga, att egarne hafva fått hemmanen till skänks; köpeskillingen var en bisak, men man bibehöll den grundsats vid försäljningen, som förut ledt staten, då den upplåt allmänningarna till bruken, nemligen att de skulle användas till bruksdriftens understödjande. Derför fastställdes det vilkoret, att hemmanen skulle blifva oskiljaktigt förenade med bruken. Detta var det hufvudsakliga vilkoret; köpeskillingen var, som sagdt, blott en bisak. Nu vill man, att detta hufvudvilkor skall utan vidare efterskänkas.

Hvad jernverken beträffar, så hafva de af staten blifvit mycket mildt behandlade. På senare tiden har man eftergifvit tackjernstionden och hammarskatten utan vidare anspråk med hänsyn till rekognitionsskogshemmanen. Så medgörlig var likväl staten icke, då på 1870-talet tionden af de så kallade ädlare verken eftergafs. Då uppställdes det vilkoret att, om något af dessa verk hade några allmänningar, så skulle desamma återställas till staten, och det finnes ett fall, der för tiondens eftergifvande uppställdes det vil-

Ang. dispositionsrätten till vissa underbruk och fabriker skatteköpta hemman.
(Forts.)

Ang. disposi-
tionsrätten till
vissa under
bruk och
fabriker
skatteköpta
hemman.
(Forts.)

koret, att bruksegaren skulle till staten betala skilnaden emellan den för de verket tillagda rekognitionshemman inbetalda köpeskillingen och hemmanens uppskattade värde.

Hvad nu rekognitionshemmanen beträffar, så tror jag, att någon billighet icke talar för att uppgifva det ifrågavarande vilkoret; men det finnes äfven ett annat slag af hemman, som blifvit sålda med samma vilkor, och det är dessa, som motionen egentligen åsyftar. Det är sådana hemman, som varit försedda med åboar, men hvilka blifvit försålda till understödjande af bruk. Åboarne å dessa hemman hade lika väl som åboarne å andra kronohemman rättighet att köpa sina hemman till skatte, men närboende bruksegare fingo förmånsrätt till skatteköp, icke på den grund, att de betalade någon högre köpeskilling, ty de erlade alldeles detsamma som åboen skulle hafva betalat, om han fått skatterätt, utan därför att hemmanen ansågos omistliga för bruken.

När grunden till bruksegares förmånsrätt vid skatteköp var sådan, är det ganska naturligt, att vid försäljningen fästes det vilkoret, att hemmanen skulle vara oskiljaktigt förenade med bruken.

Om man nu toge bort detta vilkor, så finge bruksegaren alldeles oinskränkt eganderätt till ett sådant hemman, och åboen skulle aldrig komma i tillfälle att inköpa det utan öfverenskomelse med bruksegaren. Men så länge vilkoret står qvar, måste bruksegaren uppehålla bruksdriten och får icke skilja hemmanet från bruket, ty i sådant fall inträder åboens rätt att skattelösa hemmanet. Ett eftergifvande af förbehållet, att hemmanen icke få skiljas från bruken, berör sålunda tredje mans rätt, nemligen åboens, och därför anser jag det omöjligt att medgifva ett borttagande af detta vilkor.

Hvad nu slutligen beträffar frågan om den osäkerhet i eganderätt, som ett sådant vilkor skulle medföra, så har bruksegaren full säkerhet för sin eganderätt, så länge han uppehåller bruket och icke skiljer hemmanet derifrån. Enligt förordningen om lagfart skall ett sådant vilkor, der det finnes, intagas i lagfartsbeviset, och då kan icke heller någon person, som vill köpa egendomen, blifva missledd om dessa hemmans verkliga natur.

Förordningen om tjuguarig häfd kan, enligt mitt förmenande, icke på denna fråga utöfva något egentligt inflytande. Denna förordning kan komma att tillämpas endast i det fall, att bruket nedlägges eller hemmanet säljes samt någon talan om hemmanets återvinnande icke väckes inom tjugu år derefter. Endast i sådant fall kan med tillämpning af denna författning preskription inträda.

Jag får anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Bäckström: Med anledning af hvad den föregående talaren nämnde derom, att dessa så kallade rekognitionsskogar blifvit anslagna till bergslagens understöd, och att köpeskillingen därför i allmänhet varit billig, vill jag medgifva, att det är alldeles riktigt, men jag förmodar, att alla andra kronoegendomar, som äro skatteköpta, blifvit betalade i samma stil.

Hvad det beträffar att, så länge man uppehåller bruksdriften, har man säkerhet för att få behålla hemmanen, så vill jag fråga: hvad betyder det att uppehålla bruksdriften? På många ställen, der det icke bär sig att fortsätta bruksrörelsen, gör man för att freda skogarne ett mjölkkärl i månaden, på andra ställen stöper man pistolkulor o. s. v. i samma väg. Men om det kan anses lämpligt att uppehålla bruksdriften på sådant sätt, det lemnar jag derhän. Det är för öfrigt ingen förmån, att man måste nedlägga bruksdriften.

Ang. dispositionsrätten till vissa under bruk och fabriker skatteköpta hemman. (Forts.)

Herr Casparsson: Då motionären icke är nöjd med den utredning af hans motion, som talaren här bakom mig gifvit, så vill jag tillägga några ord.

Motionären sade, att det förhållande, som uppkommit genom rekognitionsskogarnes afhändande, skulle innebära en orättvisa — jag minnes icke, om han begagnade epitetet "himmelskriande", eller "sekelgammal", ty man konstruerar så många slags orättvisor nu för tiden — men hela påståendet tror jag icke håller stånd. Rekognitionsskogarnes afhändande från staten är, enligt mitt förmenande, ett af de största ekonomiska misstag, som blifvit begångna under detta århundrade, och hade staten nu haft skogarne kvar, så skulle grundskatter och annat kunnat afskrifvas och ersatts genom den ökade afkastningen af denna skogsegendom. Stats-Utskottet uppgifver, att rekognitionsskogar, indelade till hemman om tillhoppa 276,9 mantal, försålts till ett sammanräknadt belopp af 23,423 kronor 41 öre. Detta gör icke fullt 85 kronor per mantal.

Motionären förmenar, att detta skulle ungefär motsvara det pris, som hemmanen då hade. Nej! jag tror icke att egendomsprisen på den tiden voro så låga, att man kunde erhålla ett mantal för 85 kronor.

Motionären androg äfven, att det vilkor, som uppställdes vid afhändandet, nemligen om bruksdriftens uppehållande, kan eluderas. Ja, jag tror också, att det kan eluderas, och äfven att så sker, men skulle vi upphäfva alla lagstadganden, som kunna eluderas, så tror jag, att vi snart skulle göra tabula rasa med hela vår lagstiftning.

Här är en fullkomligt riktig princip uppställd, att åtnjutandet af vissa rättigheter medför motsvarande skyldigheter, och jag tror, att Stats-Utskottet haft fullt skäl att, då rättigheterna kvarstå, icke tillstyrka upphäfvandet af skyldigheterna.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets i förvarande punkt gjorda hemställan bifölls.

Punkten b).

Bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 6, 9, 13, 16 och 20 Riksdagsordningen.

*Ifrågasatt för
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.*

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af § 71 Riksdagsordningen.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Den senaste bankkomitén har, såsom mig synes med rätta, ansett, att, oberoende af den stora reform af Riksbanken, som af komitén blifvit ifrågasatt, och med bibehållande af Riksbankens nuvarande organisation, i allt fall vissa förändringar i fråga om sammansättningen af Riksbankens styrelse vore af behovet påkallade. I detta afseende föreslog komitén, dels att Konungen skulle få rätt att tillsätta ordförande för fullmäktige, dels att de öfrige fullmäktige, som skulle af Riksdagen utses, borde väljas för en tid af tre år. Jag får visserligen säga, att jag för min personliga del fullkomligt gillar det af komitén framställda förslag om rätt för Konungen att välja ordförande, men å andra sidan tror jag, att hvar och en, som känner uppfattningen inom Riksdagen i denna fråga, skall till fullo inse, att ringaste utsigt att bereda framgång åt ett sådant förslag för närvarande icke förefinnes. Deremot trodde jag, att någon betänklighet icke skulle möta för genomförande af den andra delen af komiténs förslag, afseende att, för beredande af större kontinuitet inom Riksbankens styrelse, fullmäktige skulle väljas för en tid af tre år. Jag vet mycket väl, att man mot behovet af ändring i detta fall ställer den erfarenhet man haft under senare tider om det ringa personalombyte, som egt rum vid valet af fullmäktige i Riksbanken. Men, mine herrar, den tid, som ligger emellan den närvarande och antagandet af den nu gällande Riksdagsordningen, har i politiskt afseende varit en synnerligen lugn tid, och för mig står det temligen klart, att under politiskt upprörda tider en konflikt emellan Kamrarne kan skapa en sådan situation, och det blir lotten, som i hvarje fall blir bestämmande för valet af Riksbankens styrelse, och då är det slumpen, som kommer att afgöra, om kontinuiteten skall bevaras eller icke. Det är mot ett sådant sakernas tillstånd, lagen måste lemna ett korrektiv. Det är redan oegentligt, att sammansättningen af Riksbankens styrelse skall helt och hållet ligga i händerna på en politisk församling. Men när så är, och en förändring härutinnan för närvarande icke kan åstadkommas, så måste man se till, att i lagen inläggas så stora garantier som möjligt för att kontinuiteten må bevaras, och icke ett fullkomligt ombyte af hela bankstyrelsen på en gång kunna ega rum i följd af politiska konflikter inom Riksdagen.

Jag hade, för min del, äfven anledning att antaga, att ett förslag i denna riktning icke skulle, åtminstone i denna Kammare, möta något synnerligt motstånd. Det var nemligen för icke längre tid tillbaka än vid 1879 års riksdag, som en motionär inom denna Kammare framlade förslag om åtskilliga ändringar med afseende på Riksbanken och deribland äfven den, att val af fullmäktige skulle ske för en tid af tre år. Utskottets majoritet afstyrkte motionen i alla punkter. Men mot Utskottets afstyrkande finnas reservationer af samtliga ledamöterna från denna Kammare, hvilka reservationer deruti öfverensstämma att ogilla afstyrkandet af motionen i den del, som afsåg val för en tid af tre år. Konstitutions-Utskottets dåvarande ordförande, hvilken är samme högt ärade ledamot af denna Kammare, som för närvarande leder Utskottets förhandlingar, yttrade jemte fem andra ledamöter af Konstitutions-Utskottet, att motionärens förslag, att fullmäktige i Riksbanken borde väljas för en tid af tre år, ansåg han både nödigt, nyttigt och lätt utförbart, hvarför motionen i detta syfte borde af Utskottet tillstyrkas. I samma syftning yttrade sig Konstitutions-Utskottets öfriga ledamöter från denna Kammare.

Nu vill jag visserligen icke i Utskottets här afgifna betänkande se något underkännande af sjelfva det principiella i Kongl. Maj:ts proposition, ty Utskottet erkänner de ökade garantier för bevarandet af kontinuiteten i Riksbankens styrelse, som detta af Kongl. Maj:t framställda förslag är egnadt att medföra. "Men" — säger Utskottet — "då de förändrade bestämmelser, som kunna vara nödvändiga med afseende på styrelsen af Riksbanken, måste så väl till art som omfattning anses i väsentlig grad beroende af resultatet af Riksdagens för närvarande pågående pröfning af Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lagstiftning angående vårt bankväsende i allmänhet", så anser Utskottet anledning förefinnas att låta med förändringar i § 71 Riksdagsordningen anstå, i afbidan på att bankfrågan i öfrigt blifvit bragt till afgörande. Att det fins ett sammanhang, det kan ju icke bestridas och framgår så väl af de Kongl. propositionernas samtliga framläggande som ock deraf att, då bankkomitén hade till uppgift att skärskåda bankfrågan i sin helhet och således att äfven sysselsätta sig med Riksbanken, komitén väckt förslag om just denna nu ifrågasatta ändring. Men, för min del, får jag säga, att detta nu framlagda förslag äfven kan anses vara alldeles oberoende af de ändringar i banklagstiftningen i öfrigt, hvarom de Kongl. propositionerna handla. Behovet af kontinuitet inom Riksbankens styrelse lär väl icke blifva mindre, äfven om den nuvarande banklagstiftningen i öfrigt skulle blifva alldeles oförändrad. Men, mine herrar, hvar och en, som med någon uppmärksamhet följt denna fråga, lär väl få erkänna, att bankfrågan hör till de frågor, i hvilka en förändrad lagstiftning, om den än icke vid denna riksdag kan åstadkommas, dock blir i den närmaste framtiden nödvändig, och i hvilken riktning bankfrågans lösning kommer att ske, torde också böra stå klart för de flesta. Denna riktning kan icke vara någon annan än den att bereda åt Riksbanken en ökad betydelse för landets

Ifrågasatt förändring af § 71 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Ifrågasatt för
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

penningeväsen. Då hvar och en bör hafva den frågan klar för sig, och då det är lika visst, att svårigheterna alltid skola blifva synnerligen stora att åstadkomma hvarje ändring i formerna för Riksbankens organisation och förvaltning, så har det synt mig, att man i allmänhet och särskildt denna Kammare icke borde undanskjuta det tillfälle, som erbjuder sig, att här vidtaga en grundlagsändring, hvarigenom man dock åstadkommer något, som är i och för sig nyttigt, under alla förhållanden behöfligt och, enligt mitt förmenande, lika lätt att verkställa under innevarande år, som det, efter hvad Utskottet låter antyda, kan blifva under nästa eller ett följande år.

Med anledning häraf skulle jag vara sinnad att hemställa, huru vida icke Kammaren skulle vilja, med frånträdande af den uppfattning, som Utskottet haft, förklara sig låta den Kongl. propositionen blifva hvilande. Men jag vill dock icke nu framställa ett sådant yrkande. Då Kongl. Maj:t i detta fall icke haft anledning att sysselsätta sig med annat än med Riksbankens styrelse, efter som det var derom förslag väckts af bankkomitén, hvilken ju endast hade med bankfrågan att skaffa, så har jag alltid föreställt mig, att, när denna fråga skulle komma till Riksdagen, Konstitutions-Utskottet skulle, derest Utskottet öfver hufvud taget hade gillat Kongl. Maj:ts förslag, hafva funnit anledning att tillämpa samma grundsats med afseende på det andra under Riksdagen sorterande och med Riksbanken koordinerade verket, Riksgäldskontoret. Ty jag håller visserligen före, att om man vill tillämpa grundsatsen om en längre funktionstid för fullmäktige i Riksbanken, det fins fullt ut lika goda skäl för att samma princip blir gällande äfven med afseende på Riksgäldskontoret. Derfor har jag, för min del, trott, att det varit i sin ordning, att, när förslag härom väcktes för det ena Riksdagens verk, Konstitutions-Utskottet hade tagit i öfvervägande, huru vida icke en motsvarande ändring borde göras med afseende på det andra.

Det är med anledning häraf, som jag tager mig friheten hemställa, huru vida icke Kammaren skulle finna skäl att återremittera betänkandet till Konstitutions-Utskottet.

Herr Hallenborg: Såsom af betänkandet synes och af Hans Excellens Herr Statsministern blifvit åberopadt, har Konstitutions-Utskottet visserligen icke underkänt vigten af kontinuitet i Riksbankens styrelse. Men Utskottet har icke kunnat undgå att finna, att, då denna Kongl. proposition framlagts samtidigt med frågan om ändring i hela vår banklagstiftning i öfrigt, dessa förslag, om de också icke stå i nödvändigt beroende af hvarandra, likväl äga ett visst sammanhang, och Utskottet har därför ansett det vara klokt att vänta med afgörandet af denna fråga, till dess Riksdagen fattat beslut i afseende på den Kongl. propositionen angående hela banklagstiftningen. Men det är äfven en annan omständighet, som gör, att Utskottet ansett den Kongl. propositionen icke fullt acceptabel, nemligen att hvarken någon framställning tillika blifvit gjord angående val af fullmäktige i Riksgäldskontoret, hvadan bestäm-

melsen härom i 71 § Riksdagsordningen skulle oförändrad kvarstå, ej heller med afseende på ändring af 73 §, som handlar om suppleanter. Utskottet skulle således, om det funnit sig böra tillstyrka Riksdagen att förklara denna Kongl. proposition hvilande till grundlagsenlig behandling, med begagnande af sin motionsrätt, omarbета förslaget med afseende på valet af suppleanter, på samma gång. Utskottet ock skulle företaga omarbetning af bestämmelsen angående val af riksgäldsfullmäktige. 73 § Riksdagsordningen säger: "På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer utses, tillsätts jemväl suppleanter". Hade nu den af Kongl. Maj:t föreslagna ändringen vidtagits, skulle bankofullmäktige tillsättas på tre år, men riksgäldsfullmäktige endast på ett år, och på samma sätt skulle suppleanterna i Riksbanken utses för tre år, men suppleanterna i Riksgäldskontoret för ett år. Detta var således något, som fattades i den Kongl. propositionen, men som bort vara med, på det att Utskottet kunnat veta huru Kongl. Maj:t ville hafva bestämdt med afseende å suppleanternas i bankstyrelsen tjänstgöringstid.

Ifrågasatt förändring af § 71 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern återopade reservanternas yttrande vid 1879 års riksdag, och det är sant, att vid det tillfället var å Första Kammarens sida stor benägenhet att gå in på den framställning, som då gjordes, liksom det vid detta tillfälle var Andra Kammarens ledamöter, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det måste vara högst betänkligt, i fall hela vår riksbanksstyrelse skulle tillsättas genom lottning, och under dessa sista år har verkligen, hvarje gång val af bankofullmäktige egt rum, lottning anstalts mellan personer, hvilka den ena eller andra Kammaren vill hafva till ledamöter i styrelsen. I hvarje fall skulle det å båda sidor vara obehagligt, att ledamöter skulle sitta tre år i styrelsen, hvilka kommit dit mot den ena eller andra Kammarens önskan. För öfrigt tror jag, att det med afseende på dessa lottningar kan vara ganska svårt att afgöra hvad som är nyttigast, antingen valet utfaller för tre år eller för ett år. För min del är jag temligen likgiltig i denna fråga. Jag är dock ganska angelägen att kontinuitet skall finnas, ehuru jag af den omständigheten, att lottning så ofta eger rum, fruktar, att det snarare skulle skada än gagna, om de ledamöter, som tillsatts genom lottning, skulle få sitta i tre år i stället för ett.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Gahn: Jag har i Utskottet delat pluralitetens mening, att den Kongl. propositionen borde af Utskottet afstyrkas. Såsom här är anfördt, är det mycket sant, att kontinuiteten i en dylik styrelse är ganska önskvärd. Men jag vill betona, att den är önskvärd, endast om styrelsen är väl sammansatt, ty om icke, så är denna kontinuitet ganska olycksbringande. Det är äfven visserligen sant, att under föregående tider Konstitutions-Utskottet har tillstyrkt, att fullmäktige i Riksbanken skulle väljas för två år. Men erfarenheten har i detta fall liksom i allting annat gjort sig gällande. Då man nemligen under de senare åren har sett det

Frågasatt för-
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.
(Förts.)

vara omöjligt för elektorerna af denna Kammare att åstadkomma endrägt mellan Kamrarne, utan man hvarje år måst skrida till lottning, och då denna benägenhet hos Medkammaren är för år har ökats att vilja indrifva i Riksbankens styrelse personer, hvilka Första Kammarens elektor omöjligen kunnat acceptera, så ser jag deri en gifven sträfvan hos Medkammaren att i detta fall vilja dominera valen.

Jag håller således för troligt, att vi allt mer och mer skola blifva nödsakade låta lottning afgöra, hvilka som skola styra rikets förnämsta penninginstitution. Det må så vara, om lotten är lyckosam för denna Kammare, som tror sig kunna sätta in de lämpligaste personerna. Men om så icke sker, ser jag en alltför stor fara i denna lottning för att kunna antaga den osäkra fördel, som jag anser ligga i Kongl. Maj:ts proposition. Man må nu tillerkänna det dominerande partiet i Andra Kammaren hvilka goda egenskaper som helst, men det må vi erkänna, att vi icke kunna vänta att der finna öfvervägande insigter i dessa finansiella frågor och i valen af lämpliga personer till dessa förtroendeposter, och skulle nu dessa val få gälla för en längre tid, så skulle hos detta parti desto starkare benägenhet röjas att få platser. Jag tror således, att det för närvarande är klokast för Första Kammaren att låta saken vara sådan den är, till dess man kan få en mera betryggande reform i afseende på valet af dessa Riksdagens förtroendemän. Ty detta valsätt är — det måste vi erkänna — ganska olämpligt. Ett sätt vore, om man kunde lyckas att få hvardera Kammaren att välja sina delegerade, då vore man åtminstone säker att Första Kammaren finge in sina kandidater, som vore utrustade med lämpliga egenskaper. Men intill dess något dylikt sker, tror jag det är klokast att låta saken vara, sådan den för närvarande är, och anhåller på grund häraf om bifall till Utskottets förslag.

Frih. Leijonhufvud: Jag kan icke neka, att det mycket förvånade mig, då jag fann, att det var Första Kammarens ledamöter inom Konstitutions-Utskottet, som hade varit emot denna af Kongl. Maj:t föreslagna grundlagsändring. Förklaring härpå hafva vi nu fått. Det har skett af misstro till det sätt, hvarpå valet af Riksbankens styrelse försiggått, i det att ofta lottning egt rum, och man befarar, att det skall bli ännu värre, i fall tillsättningen gälde för tre år. För min del nekar jag visst icke, att så möjligen kan blifva förhållandet. Men hvad jag beklagar, är, att denna misstro skall finnas, och fruktar, att den icke så snart skall vara utplånad.

Hela den föreliggande bankfrågan och den pågående agitationen mot de enskilda bankerna och deras sedelutgifningsrätt sammanhänger på det närmaste med frågan om Riksbankens blifvande verksamhet. Det är så, som hans Excellens Herr Statsministern yttrade, att, huru denna fråga än må lösas, Riksbanken nödvändigt kommer att få ett ökad inflytande på hela vårt penningväsen och vår industri. Detta är så mycket mer att beakta, som

vi i Sverige uteslutande röra oss med papperssedlar såsom mynt-representativ. Skall nu Riksbanken ensam förse landet med hela dess sedelbehof, så är det så mycket viktigare att bankens styrelse blir så sammansatt, att der sitta personer med tillräcklig sakkännedom och förmåga att bedöma, hvad landets industri i olika ögonblick kräfvär, så att icke, då det behöfs större rörelsekapital, en annan uppfattning hos styrelsen gör sig gällande, som leder till en strypning, eller att den kanske en annan gång för enskilda ändamåls befrämjande utsläpper större sedelmassa, än som kan vara behöflig.

Ifrågasatt förändring af § 71 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Kontinuitet inom denna styrelse behöfs ovilkorligen, och jag tror, att man för den skull bör antaga detta förslag såsom hvilande till grundlagsenlig behandling. Det hindrar ju icke, att, om framdeles bankfrågan skulle taga en origtig vändning, då låta detta förslag falla. Ordföranden i Konstitutions-Utskottet yttrade, att man i Utskottet tagit hänsyn till frågan huru suppleanterna skulle tillsättas, äfvensom om fullmäktige i Riksgäldskontoret, och då ingendera af dem blifvit uti den nu föreslagna grundlagsförändringen vidrörd, så hade man deruti funnit ett ytterligare skäl att afstyrka förslaget. Begge dessa frågor ligga dock inom Konstitutions-Utskottets område att sjelfmant besvara, och jag föreställer mig, att detta skulle kunna vinnas genom återremiss.

Jag ansluter mig på grund häraf till hans Excellens Herr Statsministerns yrkande om återremiss, på det att denna fråga må blifva hvilande, till dess vi få se, hvilken utgång den föreslagna nya banklagen erhåller.

Herr Bennich: Då Kammaren en följd af år behagat hedra mig med förtroendet att deltaga i valet af fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, anser jag mig, på grund af den erfarenhet jag dervid vunnit, kunna uttala att på senare tiden någon större meningsskiljaktighet än under föregående tid icke vid dessa val förekommit. Det har visserligen tid efter annan inträffat att en eller annan ledamot varit under lottning, men i allmänhet hafva öfverläggningarne mellan elektorerna från begge Kamrarne burit vittne om stor benägenhet att, så vidt möjligt, bevara kontinuiteten inom dessa förvaltande verk, och jag vågar antaga, att i samma mån som valen komma att omfatta en längre period, så skall varsamheten snarare ökas än minskas och betänkligheterna att göra ändringar vid valen snarare tilltaga än aftaga. Således tror jag att, i fråga om inflytande på valkorporationen, treåriga val ingalunda försämra utan snarare förbättra uppfattningen inom elektorerna, ehuru det naturligtvis är omöjligt att på förband komma till någon visshet om den verkan i detta hänsende, som ändringen i framtiden kan medföra. Deremot anser jag att man med full trygghet kan antaga att genom den ifrågasatta ändringens genomförande större trygghet för förvaltningen vinnas, och att mer intresse och uppmärksamhet på ärendena är att hos de valde påräkna, om de veta att de hafva förvaltningen sig anförtrodd på längre tid med deraf följande ökad ansvar för verkan af deras åtgärder. Då

Ifrågasatt för
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

en sådan synpunkt i min tanke bör vara den företrädesvis bestämmande, anser jag det vara lyckligt att, om man icke kan få någon annan ändring i fråga om tillsättningen af fullmäktige än den att förlänga tiden för deras mandat, en sådan ändring nu blifver beslutad.

Jag instämmer för öfrigt i det yttrande, som här förut blifvit fäldt, att Konstitutions-Utskottet bort finna sig oförhindradt att i sammanhang med denna fråga se till hvilka öfriga förändringar, som vare sig i afseende på suppleantval eller i afseende på fullmäktige i Riksgäldskontoret böra vidtagas, och som jag icke det minsta betvivlar Utskottets skicklighet att utarbeta dessa ändringar, hemställer jag, att ärendet måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Statsrådet von Steyern: Konstitutions-Utskottets ordförande har för afslag å den Kongl. propositionen nu anfört ett skäl, som icke är uttaladt i Utskottets betänkande, nemligen det att Kongl. Maj:t bort i sammanhang med ändring af 71 § Riksdagsordningen föreslå en ändring af 73 §, som handlar om val af suppleanter för fullmäktige i Riksbanken. Det är med full afsigt detta icke skett. Sådan, som denna sistnämnda paragraf nu lyder, är det klart att alla tre suppleanterna böra väljas hvart år. Så bör det ock vara, ty det skäl, som förennes för nytt valsätt till bankofullmäktige, åstadkommande af kontinuitet inom styrelsen, existerar icke i fråga om suppleanterna, hvilka blott undantagsvis tjenstgöra och i afseende å hvilka någon kontinuitet sålunda icke behöfves. Om emellertid Konstitutions-Utskottet anser detta böra tydligare uttryckas, är det ingenting som hindrar Utskottet att efter en återremiss taga äfven denna fråga under öfvervägande.

Friherre Åkerhielm: Jag har varit något tveksam om jag skulle drista mig att yttra mig i den nu föreliggande frågan, då jag har den äran att beklåda en af Riksdagens förtroendeposter, om valsättet till hvilka ändring blifvit ifrågasatt, men jag skall yttra mig af två skäl, det första det att under den nu pågående öfverläggningen ingen åtminstone direkt berört det förhållande, på grund hvaraf ordföranden i Konstitutions-Utskottet mot den Kongl. propositionen rigtat en anmärkning om bristande föreskrift i afseende å suppleantval.

Så vidt jag kan läsa 73 § Riksdagsordningen, innehåller den följande föreskrift: "På samma gång och på så olika sätt som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer utses, tillsätts jemväl suppleanter att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställen, nemligen för fullmäktige i Riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer sex". Jag drager af den uppställning Kongl. Maj:t gifvit åt sin proposition i fråga om val af fullmäktige i Riksbanken den slutsats att den ändring, som är i fråga i föregående paragraf, icke läser erfordra någon rubbning i redaktionen af den af mig upplästa § 73, och jag tror således att den af Konstitutions-Utskottets ordförande gjorde anmärkningen mot propositionen i dess senare del saknat fog.

Deremot har jag — det andra skälet till att jag begärt ordet — något annat på hjertat att framhålla utöfver hvad som redan sagts. Det var till min stora glädje jag hörde Herr Statsministern sluta sitt anförande icke med att yrka bifall till propositionen, utan med ett yrkande om återremiss af ärendet till förnyad handläggning af Utskottet. Så vidt jag förstår, ligger det makt uppå att, derest Riksdagen skulle vilja besluta ett ändradt valsätt i fråga om fullmäktige i Riksbanken, Riksdagen icke förbiser konsekvensen af att icke upptaga en liknande föreskrift i afseende å val af fullmäktige i Riksgäldskontoret. Skulle icke Konstitutions-Utskottet begagna den Utskottet i grundlagen medgifna motionsrätt för att *mutatis mutandis* införa samma bestämmelse, som föreslagits för val af bankofullmäktige, äfven rörande val af riksgäldsfullmäktige, så skulle följderna deraf blifva att dessa senare fullmäktiges val blefve det, angående hvilket, om jag så må säga, de olika strömningarna företrädesvis skulle kunna komma att röra sig, ärligen och ärligen återkommande. Om och icke så många och så starka skäl tala för den oundgängliga nödvändigheten att erhålla ett lika bestämdt stadgande i fråga om styrelsens kontinuitet inom det ena af dessa Riksdagens verk som inom det andra, så lär dock den omsorg, som skall ägnas åt ett statsskuldsystems värd, och det pågående bestämda ordnandet af statsskulden vara af den vikt, att man borde tillse att icke genom ändradt sätt för val af bankofullmäktige en rubbning eller åtminstone ett ökad tillfälle till rubbning i de öfverenskommelser, som hittills kunnat träffas i fråga om val af Riksdagens förtroende män i det andra verket, deraf blifver en följd. Egendomliga äro många af våra svenska konstitutionella institutioner, och jag erkänner att jag under mångårig vistelse utomlands fått en synnerlig förkärlek för dessa svenska institutioner: vårt granskande och dömande Konstitutions-Utskott, Riksdagens revisorer, dess justitieombudsman, Riksdagens allena styrelse öfver banken och den Riksdagen förbehållna, noga omvärdade rätt att ensam sköta statsskulden. Riksbanken och Riksgäldskontoret hafva icke blott i förhållande till landets finansiella rörelse en viktig ställning att värda, de hafva äfven att iakttaga och upprätthålla den svenska statens anseende och ställning gent emot den utanför stående utlänningen, den utländska penningemarknaden. Om man nu, i det afseende här af Kongl. Maj:t föreslagits, vidtog en ändring beträffande det ena verket utan att göra det i fråga om det andra, gjorde man i min tanke sig skyldig till ett farligt förbiseende. Det är detta jag velat uttala på samma gång jag i öfrigt i mycket instämmer i det af Herr Bennich afgifna yttrande, helst dock så till vida att jag icke vill hafva påstått, att reformen i närvarande ögonblick är oundgängligen nödvändig, men anser hvad som föreslagits alltid i någon mån bättre än hvad som nu förefinnes. Om de senare årens erfarenhet varit den, att Riksdagens valmän, klokt ledda, lyckats öfverenskomma om sådana val, att Riksdagen med dem kunnat vara till freds och belåten, så är detta dock icke ensamt tillräckligt skäl att lita på framtiden, på fortvaron af ett sådant förhållande. Om den skrifna bokstafven kan bjuda en

Ifrågasatt förändring af § 71 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Ifrågasatt för
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ytterligare trygghet i afseende å dessa valförrättningar, så tror jag att man dervid bör fästa synnerlig vikt. Af hvad jag yttrat torde framgå att jag tillhör deras antal, hvilka anse det Kammarren gjorde klokast i att till Utskottets förnyade handläggning återförvisa den föredragna punkten, öfvertygad som jag är att Utskottet icke lärer uraktlåta att med anledning af Kongl. Maj:ts förslag, hvilket endast haft att befatta sig med Riksbanken, se till hvad Riksdagen i sitt eget intresse och af eget initiativ bör vidtaga i afseende å sitt andra verk, Riksgäldskontoret.

Herr Fischer: Hans Excellens Herr Statsministern yttrade i sitt anförande, att det varit omsorgen om Riksbanken och uppmärksamheten på den ökade betydelse, som denna allt mer och mer skulle komma att intaga, hvilket gjorde ett förändradt sätt för utseende af fullmäktige i Riksbanken nödigt, och Hans Excellens tillade, att då man tillika borde betänka att politiska partistrider framdeles kunde uppstå, måste man, för att förhindra det bankens vård fölle i händerna på ett politiskt parti, tillse att sättet för val af fullmäktige omgärdades med så stora garantier som möjligt. Hvem delar icke denna uppfattning; men jag hemställer huru vida det nu föreliggande förslaget uppställer någon ny verklig garanti, för att icke tala om så stora garantier som möjligt. För min del tror jag det icke. Af anförandet till statsrådsprotokollet inhemtas, att det egentligen varit två motiv, som föranledt förslaget, det ena vinnande af större kontinuitet i styrelsen, och det andra undanrödjandet af slumpens inflytande å valet. I det förra hänseendet har redan åtskilligt blifvit yttrat, och jag har att dertill lägga endast några få ord, instämmande för öfrigt i hvad som blifvit derom sagdt. Om det, på sätt äfven jag håller före, varit fullt riktigt att söka gifva större kontinuitet åt bankens styrelse, hade man likväl först bort se till att valen skedde efter sådana grunder, hvarigenom man kunde vara förvissad om ett godt val, d. v. s. att sakkunskap, förmåga och duglighet till skötandet af banken, men icke partiintressen, gjorde sig gällande vid valen, eller lottkastning bestämde utgången, men detta kan jag nu icke finna vara fallet. Tvärt om synas mig utsigterna dertill mindre enligt förslaget. Om man då tänker sig ett val mellan två personer och ett mellan sju personer, är det dock en betydligt större sannolikhet, att åtminstone icke alla de bästa (hvilka måhända just äro de två afgående) skola falla igenom och att man kan få fram dugliga personer derigenom att lottning anställles mellan det större antalet, i all synnerhet om denna Kammar uppstått sina kandidater med uteslutande hänsyn till deras lämplighet för uppdraget. Jag tänker mig dessutom att denna Kammares elektorer skulle vilja sätta upp sju personer gent emot lika många från Andra Kammarens sida, men att bland dessa sju personer vore två å tre, som Kammarren ville välja framför de öfriga. Genom att upprepade gånger sätta dessa två å tre personer gentemot motsidans, har man desto större utsigt att få in just de dugande förmågor, man vill hafva, ju talrikare lottningarna äro. För öfrigt synes

det mig att genom lottning på en gång om sju platser denna Kammares kandidater icke kunna helt och hållet uteslutas, på sätt eljest skulle kunna ske, och jag är för min del öfvertygad om att duglighet och förmåga hos dem skall mången gång ersätta hvad som skall brista i antalet.

Jag har dessutom ännu en betänklighet mot att ansluta mig till förslaget. Det heter nemligen: "Har ansvarsfrihet blifvit fullmäktige vägrad, anställles nytt val af samtliga fullmäktige för nästkommande tre år". Om jag rätt förstår instruktionen för Riksdagens revisorer och dermed jemför ansvarighetslagen, så synes mig ingenting hindra, att likaväl som åtal kan anställas mot en eller annan fullmäktig, kan också décharge vägras en eller flere bland dem. Möjligheten af ett sådant antagande uteslutes icke af beskaffenheten af göromålen inom banken. Jag hänvisar härutinnan till den ansvarsfulla befattning, som innehafves af t. ex. vexeldeputeraden, hvilken har att ensam med full befogenhet handlägga ärenden af stor vikt. Man kan nu tänka sig att décharge förvägrades åt några bland fullmäktige, under det att icke någon anledning förefunnes att neka sådan åt de öfrige. I detta fall angifver förslaget icke någon utväg. Man står inför ett olösligt förhållande.

Fullt öfvertygad, att det nuvarande förslaget är oantagligt och icke heller kan genom återremiss erhålla önskvärd omarbetning, tror jag afslag å detsamma vara till större gagn och yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hallenborg: Jag skall icke inlåta mig i någon meningsstrid, hvarken med den ärade justitieministern eller med talaren på stockholmslänsbanken, i afseende å tolkningen af 73 § Riksdagsordningen. Den åsigt jag härom huser har icke blifvit rubbad af hvad som deremot blifvit anfördt. Jag har begärt ordet endast för att fästa Kammarrens uppmärksamhet på följderna af en återremiss, derest Kammarren skulle fatta ett sådant beslut. Om Utskottet hade godkänt den Kongl. propositionen i principiellt afseende, men afstyrkt densamma endast på grund deraf att den icke innehöll förslag till förändring med afseende å fullmäktige i Riksgäldskontoret eller i lydelsen af den 73 § Riksdagsordningen, skulle en återremiss helt naturligt hafva den verkan, att Utskottet, utan att ändra sina åsikter i hufvudsak, skulle föranledas att framlägga ett fullständigt förslag till förändring i 71 § Riksdagsordningen. Men då Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka den Kongl. propositionen af principiella skäl, är det föga sannolikt att en återremiss, äfven om den beslötes af begge Kamrarne, skulle kunna förmå Utskottet att fatta ett beslut, fullkomligt stridande emot det en gång fattade. Skulle denna Kammarne besluta en återremiss, men Medkammarren vare sig antaga eller förkasta Utskottets förslag, blefve åter följden, att Utskottet måste anmoda Första Kammarren att fatta beslut. Skulle deremot begge Kamrarne med afslag å Utskottets framställning godkänna Kongl. Maj:ts proposition, står det Utskottet fritt att redan vid denna riksdag eller

Ifrågasatt förändring af § 71 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Ifrågasatt för-
ändring af §
71 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

senast vid den nästkommande, vare sig genom begagnande af sin egen motionsrätt eller på grund af enskilda motioner, framkomma med förslag till ändringar med afseende å så väl 71 som 73 §§ Riksdagsordningen.

Vore denna riksdag den sista i perioden, skulle det möjligen vara skäl att, för att icke helt och hållet förhindra frågans lösning, söka att på den föreslagna vägen få den å nyo dragen under Riksdagens pröfning, men under nuvarande förhållanden kan en återremiss, enligt min åsigt, icke gagna, utan snarare verka skadligt. Må Kammaren gerna afslå Utskottets framställning, deri kan jag mycket lätt finna mig, men jag anhåller, att Kammaren icke ville återremittera betänkandet, utan fatta sitt beslut.

Herr Smith: Då det torde vara obestriddigt, att Riksbankens vigt blir långt större, derest sedelutgifningen kommer att denna riksdag frångas de enskilda bankerna, så anser jag det vara en fördel, om denna fråga nu återremitteras, till dess beslut om hela bankfrågan blifvit af båda Kamrarna fattadt. Jag instämmer därför med Hans Excellens Herr Statsministern i yrkandet om återremiss af detta betänkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå, att utlåtandet skulle till Utskottet återförvisas, samt förklarade sig finna den senare propositionen med öfvervägande Ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 8,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38;

Nej—37.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herrar *Widmark* och *Falk, Helmer*, hvardera under fjorton dagar från den 27 innevarande April.

Justerades ett protokollsutdrag för gårdagen och denna dag samt tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att Lag-Utskottets utlåtande N:o 56 skulle sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,52 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
